

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 23. ÚNORA 1938

ZA KČ 2.—

Anglická diplomacie v rozhodné chvíli

STANISLAV YESTER

Loučíme se s Vídní?

PAVEL VILEMSKÝ

Usměrněný naučný slovník

FELIX BURGER

Vitaminy módou vědeckou i laickou

EVŽEN NEŠPOR

Kdy své radio dobře neslyšíme ...

Chemik se dívá na demokracii

A. TOULOVÁ

Hitlerova řeč — Rakouské chyby — Rakouská státní myšlenka

Krátkovlnní amatéři v obraně ČSR

Zrcadlové sklo

Zrcadla

Stavební sklo všech druhů

Skleněné obklady stěn Miropak

Neo-Triplex

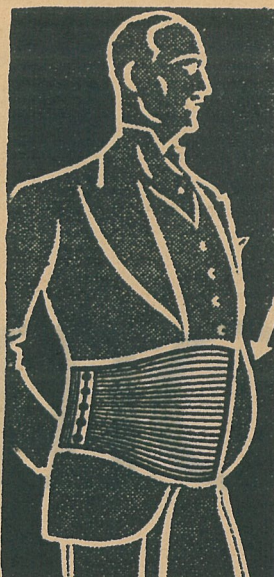
netříštitelné autosklo

Mirit bezpečnostní sklo

Wolf a Štětka

nást., akc. spol.

PRAHA II, Truhlářská ul. 16. Tel. 600-97 a 631-79

Mladistvý vzhled?

Ano...!

Ale zdraví především!

Pás LINIA odstraňuje trvalou masáž přebytky tuk a vrátí vám atletickou linii vašeho mládí. **Pás LINIA** mimo to podporuje vnitřní orgány, vrací je do původní polohy a zesilováním břišních svalů zabraňuje vzniku kýly, svislého břicha a j. nemocí i jejich nebezpečných následků. **Pás LINIA** je lék. doporučen a zák. chr. a jeho užívání je ve Francii a Anglii po řadu let již vžito. Pro ČSR získal výhradní prodej modní závod **TRIKOTA BRNO, Masarykova 8**, který vám zdarma zašle podrobný prospekt. Vyžádejte si jej ještě dnes!

TRIKOTA, BRNO, MASARYKOVA 8

Zašlete mně zdarma prospekt LINIA!

Jméno _____

Bydliště _____

DENNĚ **LIDOVÉ NOVINY**

JEDNOU TÝDNĚ **Přítomnost**

JEDNOU MĚSÍČNĚ **KRITICKÝ MĚSÍČNÍK**

Administrace Praha I., Národní třída 11

KLUB PŘÍTOMNOST

sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debaťní večery ve středu v 20 hod.

Slíbili jsme, že se v tomto čísle budeme zabývat útokem „Obrana národa“, který jsme uveřejnili v minulém čísle „Přítomnosti“. Aby především bylo jasno: Pokud jde o Klub Přítomnost nazývaný v tomto článku „Společností socialisticko-marxistických snobů“. Přítomnost jest debaťním klubem, který chce přestavovat činnou demokracii, jejím programem jest šíření Masarykova programu a všichni lidé dobré vůle bez rozdílu stranického mohou v tomto klubu nalézt půdu pro práci,

ci, kterým filosoficko-politický a mravní názor presidenta Masaryka byl blízký. Proto také nehledíme na politickou příslušnost členů, stáčí nám, že smýšlí demokraticky a stádně, že to myslí s budoucností republiky doopravdy poctivě a dobře. Tak lze si vysvětlit, že mezi členy Klubu Přítomnost jsou političtí příslušníci nejenom obou socialist. stran, nýbrž také strany lidové a agrární. Ale tato otázka pravých a levých do té míry nehraje v Klubu Přítomnost úlohu, že

můžeme prozradit, že ani členové výboru nevědí navzájem o své politické příslušnosti.

Jest proto nesvědomitostí a neodpovědným útočím na Klub takovým způsobem, když k tomu není ani faktické ani morální oprávnění.

Ve čtvrtek 24. února 1938 uspořádá hradecký Klub Přítomnost diskusní večer na téma „Jaké silnice potřebuje ČSR?“

Na večeru promluví dva referenti pp. red. A. Cekota ze Zlína, který uvede názory zastánců výstavby speciálních dálkových silnic, autostrad a p. Ing. Zdeněk Schwarz, vrchní min. kom. z ministerstva

veřejných prací, který se změní o hospodářsko-dopravních důvodech dokazujících, že výstavba a udržování autostrad v našich poměrech není problémem vyřešeným, jasným.

Diskuse po těchto odborných referátech vyvolaná má umožnit pozvaně zájmové kritické hradecké veřejnosti vyslechnout i názory dalších odborníků a silničních pracovníků, kteří jsou k večeru zváni z Prahy i z okolních měst regionálního významu.

Večer, jehož úkolem jest vzbudit živý zájem o naši silniční síť a její novodobé budování, možno proto označít jako čim užitečný nejen pro Hradec Králové, ale i pro celý hradecký region.

ČTĚTE LIDOVÉ NOVINY

OBSAH 7. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: STANISLAV YESTER: Politické myšlenky německé armády. — **JAN MÜNZER:** Jak se v Německu vede konservativcům. — **FRANÇOIS FOSCA:** Vývoj detektivního románu. — **KAREL POLÁČEK:** Lidé před soudem. — **BEVERLEY NICHOLS:** Jak vypadají doma. — **ZDENĚK SMETÁČEK:** Smíme dělat politiku volných rukou? — Proč jich potřebují?

Přítomnost

řídí **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TŘÍDA 11

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevýžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. Dohledací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.

TISKEM KNIHTISKÁRNY O R B I S, PRAHA XII., FCHOVA TŘÍDA Č. 62

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 23. ÚNORA 1938

ČÍSLO 8

Anglická diplomacie v rozhodné chvíli

(Úvaha o minulosti se vztahem k přítomnosti.)

Chování anglické vlády v kritických dnech koncem července a počátkem srpna 1914 bylo posuzováno různě. Nepřísnější v něm viděli poťouchlost. Jiný tábor tvrdil, že nemastné, neslané vyjednávání Anglie, to že vlastně bylo hlavní příčinou, proč vznikla světová válka.

Sidney Low napsal r. 1928 v „The Daily Mail“:

„Velikým omylem byla nejistota, již vyvolalo naše politické chování. Válce se mohlo zabránit velmi pravděpodobně, dokonce jsme ji mohli zažehnat v posledních dnech července 1914 (kdy už Rakousko-Uhersko vyhlásilo válku Srbsku), kdyby byla britská vláda otevřeně prohlásila, že se postaví na stranu Belgie a Francie. Ale ona nechávala všechny v nejistotě, až nakonec došlo k válečným operacím.“

Ruský ministr zahraničí v oněch kritických dnech, Sazonov, před několika lety napsal:

„Jak už jsem řekl, jsem ještě dnes přesvědčen, že kdyby byla Anglie se včas prohlásila solidární s Ruskem a Francií, Německo by zajisté zapůsobilo na Rakousko-Uhersko, aby zmírnilo své požadavky. To by bylo mělo v zápětí možnost k nalezení cesty z nebezpečné situace.“

Známý štváč, který hnal císaře Viléma II. do velkého námořního programu, admirál Tirpitz, napsal ve svých „Vzpomínkách“:

„Grey (anglický ministr zahraničí) mohl zachovati mír, kdyby byl včas Bethmannovi (německému kancléři) jasně naznačil stanovisko Anglie v případě, že konflikt srbsko-rakouský se rozšíří v konflikt celoevropský.“

Myslím, že tito kritikové Anglii a její vládě trochu křivdí. Ona své stanovisko jasně řekla a řekla to včas, jak se pokusím ukázat, ale forma, kterou to udělala, nebyla psychologicky dost důrazná. Začneme-li mírně na poddůstojníka, který přivykl jen řízným, štěkavým rozkazům, i když při tom pevně ukážeme, kam až miníme být divákem a kde začínáme být stranou proti němu, bude to mít malý účinek. Naše mírnost, jemný tón, bude pokládána za projev slabosti a dodá poddůstojníkovi jen odvalu.

Jeden obraz znamenitě podal rozmluvu Napoleona I. s papežem Piem VII. Papež sedí s výrazem věčného, umírněného klidu v křesle, zatím co Napoleon divoce pobíhá po sále, převrací židle, tříská knihami o zem a zřejmě strašně povykuje. Rozčilení není program. Klid, který hledá znamenitého spojence v čase, inkasuje bezpečný úspěch, ovšem po delší době. Anglie se svými protivníky jednala vždy taktně, jako rybář, kterému se zasekla kořist. Čím těžší a divočejší ryba, tím déle to trvá než ji dostaneme na břeh, únavou vyčerpanou. Než Anglie dostala do sítě velkého Korsikánce, trvalo to pomalu patnáct roků. Ale nakonec v síti byl. Anglie a církev katolická vyhrávaly tím, že dovedly čekat.

Na rozhraní století XIX. a XX. Anglie, která měla v čele vlády Joe Chamberlaina, pokoušela se získat Německo jako spojence. Údobí těchto anglických na-

bídek je přímo ostudnou kapitolou německé diplomacie, která zpychla a moc svého státu nekriticky násobila ve svých představách. Německo, kdyby bylo přistoupilo na anglické nabídky, musilo nesporně omezit svůj program staveb válečných lodí. Při tom mu hrozilo, že se dostane do války s Ruskem za anglické zájmy. Nešlo-li s Anglií proti Rusku, válce s Ruskem se nevyhnulo, válce, kde Anglie stála po boku Ruska. Německá neústupnost, nejasnost politiky, která skákala do všech stran, jako kočka zavřená ve skříni, přinutily nakonec Anglii, aby hledala oporu u nepřátel Německa.

Kdo znal Anglii, věděl dobře, že tato nikdy se nespojí s blokem, který by byl poražen, a že se postaví proti každému, který by o porážku jejího bloku usiloval. Proto každý věděl, kdo jen trochu znal evropské politické poměry, že Anglie nezůstane neutrální, kdyby Německo dostalo se do sporu s Francií a Ruskem.

Německý hlavní štáb od r. 1905 ve všech svých válečných plánech počítal s Anglií jako s německým přítelem, a proto nespojíval se s Itálií, jejíž zahraniční politika byla pod trvalým vlivem Anglie. Němci čekali, že Anglie zasáhne po boku Francie, i kdyby neporušili neutralitu Belgie. Kdyby byli nevpadli do Belgie, nemohli válčit vůbec. Francouzská hranice byla zabarikádována opevněními, a za těmi stála francouzská armáda, o málo menší armády německé. Dobývání francouzských pevností vyžadovalo času a znamenalo veliké ztráty. Zatím co Němci po těžkých bojích by se byli probili k Verdunu a někde prorazili čaru opevněné Mosy, zatím Rusové mohli už být v Budapešti a před Vídní. V Anglii počítali asi takto: Francie s Ruskem zcela stačí na Německo, půjde-li toto na Francii jen francouzským územím. Anglie zasáhne, kdyby Němci nad očekávání moc vítězili anebo kdyby chtěli blokovat francouzské břehy. Zasáhne také okamžitě, kdyby Němci šli do Francie skrze Belgii. Tím by se přibližovali anglickým břehům a vklíňovali se mezi Francii a Britské ostrovy. Kdyby byli v r. 1914 Němci zvítězili, pak to znamenalo vyloženou katastrofu anglické politiky posledních desíti let. Nakonec bylo lhostejné, kde požár vzplane. Jisté bylo, že Anglie nenechá zvítězit Německo a že se proto na kolbišti objeví v rozhodnou minutu. Boj nešel nakonec o Bosnu, Srbsko, o Alsasko-Lotrinsko, nýbrž o panství nad oceány. Vítězné Německo by nikdo nezadržel, aby se na moři nepostavilo Anglii.

Prohlásili-li nedávno Angličané, že jejich hranice je na Rýně, myslili tím především dolní Rýn, který stráží jako britské předmostí na pevnině Belgie s Holandskem. To je prastaré britské stanovisko, velmi výhodné pro Francii, dokud je bezpečným přítelem Anglie. Britské předmostí na dolním Rýně kryje Francii severní bok stejně dobře, jako jižní ji kryjí Alpy. O tomto britském předmostí na Rýně věděli Němci dávno.

Posledně jim to připomenul Gladstone v r. 1870, když se Bismarck rozběhl na Francii, jejíž náročný císař Napoleon III. byl Anglii podobně nesnesitelný, jako jeho veliký předek. Anglie potřebovala v Evropě slabší, klidnější Francii. Nevěřila záhadnému Napoleonu III., o němž věděla, že ukládá o britské předmostí na Rýně. Když r. 1887 byla nová válka německo-francouzská na spadnutí, vyšel v „Standardu“ článek, podepsaný *Diplomaticus*, kde se tvrdilo, že německý útok na francouzské opevněné pohraničí bude těžký a že se musí počítat s německým vpádem do Belgie a s porušením smlouvy z r. 1839 o věčné belgické neutralitě. Při tom mírným, ale rozhodným způsobem autor varoval Bismarcka, a ten dovedl této řeči rozumět. V oficielní „Post“ odpověděl článkem, kde slavnostně prohlásil, že Německo belgickou neutralitu v žádném případě neporuší. Tím válečné nebezpečí udusil. Německo Bismarckovo vycházelo v politice z dobrého poměru k Anglii a z přátelství k Rusku.

V r. 1914 anglická vláda pohlížela s počátku na konflikt srbsko-rakouský jako na lokální problém. Jakmile na srbské straně se v aréně objevilo Rusko a na rakouské Německo, viděli v Anglii, že hrozí evropský spor, do kterého bude zatažena ve smyslu smluv Francie. Proto už 9. července, tedy více než dva týdny před tím, než Rakousko-Uhersko předložilo své ultimatum Srbsku, Sir Edward Grey řekl velmi jasně německému vyslanci: „Musím opakovat, že nejsou žádné tajné smlouvy mezi Anglií, Francií a Ruskem, které by Anglii v evropské válce zavazovaly.“ Anglie tím chtěla brzdit Rusko, jehož mobilisace proti Rakousko-Uhersku by vedla k zásahu Německa. Anglie nechtěla válku, která by se ze Srbska velikým obloukem přes Rusko dostala až k pobřeží britského Kanálu.

Ti, co tvrdí, že Anglie je perfidní, mohou ovšem v chování Sira Greye vidět opatrnou provokaci Německa k nepředloženým a ukvapeným činům. Jakmile však Rakousko-Uhersko poslalo Srbsku ultimatum, Grey řekl 25. července německému vyslanci: „Anglie nemůže být lhostejná k evropským zápletkám, třeba nás tu žádné smlouvy vyloženě nezavazují.“ Byla to pravda. Anglie nikomu neslíbila, že se zaň postaví, tedy ani Francii, ani Rusku.

Zato 27. července, když Rakousko-Uhersko mobilisovalo a ohlásilo, že sáhne k nejostřejším měřákům, řekl Grey německému vyslanci, že rakouský postup vůči Srbsku bude mít dalekosáhlé důsledky: „Z toho bude válka, v níž zasáhnou nutně jiné velmoci.“ Jinými slovy Dohoda. Ale už 24. července lord anglické admirality zcela skrytě odvolal demobilisaci námořníků, kteří se měli po ukončených manévrech vrátit do civilu. Ještě 30. července sdělil Grey německému vyslanci, že britské loďstvo odplulo do skotských přístavů a že jeho mobilisace nebyla nařízena. Cesta anglického loďstva do skotských přístavů představovala vlastně válečný nástup proti německým břehům. Z Gibraltaru a Jamaiky hlásili 30. července američtí konsulové, že tam britské posádky byly mobilisovány.

Německý vyslanec z Londýna hlásil 29. července na konci své zprávy o úředním jednání, že Grey pak mu řekl, že by mu nyní učinil *privátní* přátelské sdělení. Nepřeje si prý, aby srdečné vztahy a intimní výměna názorů sváděly k omylu a aby mu jednou nebyla vyčítána se strany vyslance neupřímnost. Grey pravil doslovně: „Britská vláda chce dále zachovat

přátelské vztahy k Německu, dokud konflikt se omezí na Rakousko a Rusko, zůstane stranou. Kdyby však byla do něho také zatažena Francie (kdyby Německo vystoupilo proti Rusku), pak je situace jiná a *britská vláda se pak bude rozhodovat velmi rychle* („if war breaks out, it will be the greatest catastrophe that the world has ever seen“). Grey pak prý prohlásil německému vyslanci, že je dalek toho, že by hrozil. Volil prý formu soukromé rozmluvy k tomu, aby nebyl viněn z neupřímnosti. Prostě knížeti Lichnowskému, který byl tím německým vyslancem, dal jako jeho přítel najevo, že *Anglie neutrální nezůstane a že válka, kterou by Německo rozpoutalo, nebude žádnou operační procházkou, která končí během několika týdnů, nýbrž že to bude katastrofa*. Lichnowski stále varoval Berlín, aby si nedělali nějaké iluze o anglické neutralitě. Tu, jak už jsem uvedl, neměl však německý hlavní štáb dávno v počtu. Jediné, čemu nevěřil, byla *vleklá válka*, před níž Grey Lichnowského varoval. Němci měli přec v Schlieffenově plánu bezpečný recept na válku krátkou, zkoncovanou dříve, než bude citelnou anglická blokáda. Na to měli Angličané s údivem co nejdříve koukat. Toto prohlášení Sira Greye bylo učiněno 29. července, kdy ještě Rusko nezačalo mobilisovat a kdy proto ještě nebylo řeči o Belgii a její neutralitě. Anglický ministr zahraničí v soukromé rozmluvě německému vyslanci jemně, ale rozhodně pohrozil anglickým nepřátelstvím, kdyby se sáhlo na Francii a jejího spojence.

Anglie se chystala bojovat o svou existenci. Neměla v úmyslu hrát si na Dona Quichotta pro Belgii nebo Francii. To prohlásily také „Times“ v r. 1915. Vítězné mocné Německo — to byl počátek konce Anglie.

2. srpna 1914, po poradě britského kabinetu, Grey sdělil francouzskému vyslanci: „Jsem zplnomocněn vás ujistit, že britské loďstvo obstará ochranu francouzského pobřeží a francouzského obchodního loďstva v Kanálu, kdyby tam německé loďstvo chtělo vniknout, nebo kdyby chtělo proplout Severním mořem.“ Předpokladem bylo ovšem, že Němci napadnou francouzské severní pobřeží.

Anglický ministerský předseda sám téhož dne řekl německému vyslanci, že anglická neutralita by byla velmi ztížena dvěma věcmi: *porušením neutrality Belgie a útokem německého loďstva proti severnímu francouzskému pobřeží*, odkud Francouzové, důvěřující v britskou pomoc, přemístili své loďstvo do Středomoří. V tu dobu už Německo vyhlásilo válku Rusku a od Francie na ultimatum dostalo odpověď, že tato se zařídí podle vlastních úvah, že tedy půjde Rusku na pomoc. Anglický ministerský předseda tedy sám 2. srpna varuje Němce před pokusem na moři a na souši (přes Belgii) oddělit Anglii od Francie, s níž byla už válka neodvratná. Němci ještě nerozumí, nechtějí rozumět. Německý vyslanec v Londýně dostává rozkaz, aby anglickou vládu ujistil, že německé loďstvo nepodnikne nic proti francouzskému severnímu pobřeží.

Anglické váhání záviselo mnoho od chování politické oposice doma a od veřejného mínění. Anglická oposice 2. srpna poslala skrze svého vůdce Bonara Lawa ministerské radě přípis, kde stálo: „Lord Lansdowne a já pokládáme za svou povinnost Vám sdělit,

že podle vlastního mínění a podle mínění všech členů strany, kterých jsme se otázali, bylo by ohrožením bezpečnosti a cti Spojeného království, kdyby se otáleželo s podporou Francie a Ruska. My bez váhání nabízíme, že budeme podporovat vládu při všech opatřeních, které shledá v tomto směru za nutná.“

Britský kabinet usnesl se už 1. srpna na této resoluci: „Odpověď německé vlády, pokud jde o dbání neutrality Belgie, je neobyčejně trapná, poněvadž otázka neutrality Belgie má veliký ohlas ve veřejném mínění britském. Kdyby Německo mohlo dát v té věci jasnou odpověď, pak to přispěje podstatně k odstranění starostí a napětí. Jinak by bylo neobyčejně obtížné veřejné mínění anglické ukonejšiti, dojde-li k porušení neutrality Belgie jednou válčící stranou, zatím co druhá jí bude dbát.“ Myslí se tu Francie, která prohlásila, že bude dbát neutrality Belgie. Tato resoluce britského kabinetu byla dána německému vyslanci. Jinými slovy: Vejdete-li do Belgie, máte válku s Anglií.

O neutralitě Belgie se začalo hovořit od chvíle, kdy hrozilo, že do války bude zatažena Francie. Když Němci 3. srpna vyhlásili válku také Francii a Belgie už měla německé ultimatum, které žádalo propuštění německých armád belgickým územím do severní Francie, téhož dne odpoledne hovoří v britském parlamentě Sir Grey ještě velmi opatrně:

„V nynější krizi, až do věřejška, nic jsme neslibili více než diplomatickou podporu...“

Francouzské břehy jsou bez záštity. Francouzské válečné loďstvo je ve Středozemním moři a je tam soustředěno od několika let na základě citů a přátelství, které vládne mezi našimi dvěma národy. Můj cit mně říká, když ve válce, které Francie nechtěla a v níž nebyla útočником, přijde cizí loďstvo do Kanálu a nezaštitěné francouzské břehy bude ostřelovat a bořit, že nebude možné, abychom stáli při tom stranou, přihlíželi s mečem v pochvě...“

Říkám to s hlediska britských zájmů. Francie má právo zvědět — a ihned zvědět — zda může počítat v případě útoku na její břehy severní a západní s britskou pomocí...“

Gladstone kdysi řekl... už prostá skutečnost existence garančního paktu váže každou stranu bez ohledu na zvláštní postavení, v němž se tato právě nalézají, jakmile nastává příležitost tuto záruku opravdu uskutečnit...“

Máme životní zájem na samostatnosti a konečně také na nedotknutelnosti Belgie.

Jakmile ztratí Belgie samostatnost, bude následovat konec samostatnosti Holandska... A prosím proto, aby si sněmovna s hlediska britských zájmů uvědomila, co by potom následovalo. Jakmile by Francie v boji na život a smrt byla poražena, sražena na kolena, kdyby ztratila svou hodnotu velmoci, a byla podrobena vůli a moci většího... a když Belgie by se ocitla pod mocí tohoto silnějšího, dále Holandsko, Dánsko, pak by slovo Gladstonovo mluvilo proti nám a našim zájmům, když se stavěl proti neúměrnému vzrůstu jedině moci.

Budeme-li strženi do války, naše utrpení nebude o málo menší, než zůstaneme-li stranou...“

Anglii nešlo jen o Francii a Belgii, nýbrž o celou soustavu sil, která udržovala v rovnováze evropskou mapu a která byla kusem díla, o něž se opírala bezpečnost Anglie.

Když 4. srpna ráno anglický vyslanec z Bruselu hlásil, že Němci vpadli do Belgie, anglická vláda nařídila svému vyslanci v Berlíně, aby tam odevzdal tuto notu: „... Vláda Jeho Veličenstva byla zpravěna, že belgické území u Gemmenich bylo porušeno. Vzhledem k těmto okolnostem a k tomu, že Německo váhalo, pokud šlo o Belgii, dát podobnou záruku, jakou dala Francie v minulém týdnu...“, musí vláda Jeho Veličenstva tuto žádost opakovat a žádat během odpoledne, a to do půlnoci, do Londýna uspokojivou odpověď. Ji-

nak je Sir Edward Goschen (anglický vyslanec) vyzván, aby požádal o své pasy a tlumočil, že vláda Jeho Veličenstva pokládá za svou povinnost, všemi prostředky své moci zajistit neutralitu Belgie a dodržování smlouvy, na níž je podpis Německa vedle podpisu vlády Jeho Veličenstva.“

Poněvadž toto anglické ultimatum anglický vyslanec předložil v Berlíně v 19 hodin, zbývala lhůta jen 5 hodin pro německou odpověď. Německo uhnout nemohlo a proto anglická nota představovala vlastně vyhlášení války Německu. Současně Grey písemně ohlásil německému vyslanci v Londýně, že od 23 hodin 4. srpna Anglie se nalézají ve válečném stavu s Německem.

O třetím dnu války, 6. srpna, řekl Asquith v dolní sněmovně: „Ptá-li se někdo, proč válčíme, dostane dvojí odpověď. V prvé řadě válčíme proto, aby se plnily slavnostní závazky mezinárodní. Kdyby tyto byly sjednány mezi dvěma soukromníky a při tom porušeny, šlo by nejen o právní vinu, nýbrž i o poklesek cti. Plnění závazků je věcí sebeúcty a nemůže se mu zpěčovat žádný muž a žádný stát. V době, kdy síla, holá síla zdá se hlavním faktorem ve vývoji lidstva, bojujeme za ochranu malých národů, aby nebyly rozdraceny, za obnovení mezinárodní důvěry, na které se prohrěšila vůle silné a násilné moci.“

Anglie zasáhla v okamžiku, kdy nezadržitelné vlivy začaly otáčet kolem evropského osudu právě opačně než to potřebovaly zájmy Anglie. Když se tomu už nedalo ničím jiným čelit než válkou. V tom okamžiku Anglie neváhala a sama ji vypověděla. A tak vyhlásila Německu válku dříve než ji Rakousko-Uhersko vyhlásilo Rusku, které mobilisovalo na obranu Srbska.

Stanislav Yester.

p o z n á m k y

Hitlerova řeč

Ačkoli bylo velmi napínavé poslouchat, jak říšský kancléř osobně předčítá několik kapitol z „německé statistické ročenky“ — přece jenom svět doufal, že uslyší 20. února z těchto autoritativních úst něco jiného. Totiž:

1. Co pohnulo německou vládu před dvěma nedělemi, aby reorganizovala armádu a zahraniční službu? Jaké následky bude mít tato reorganizace?

2. Co nabízí německá vláda panu Schuschniggovi za to, že částečně vydal na pospas svůj program a stát? A spokojí se německá vláda definitivně touto částečnou kořistí, nebo jde jen o první krok na cestě, kterou nelze dohlédnout?

3. Jaké cíle sleduje Německo ve střední Evropě?

4. Jaké cíle sleduje Německo ve světě vůbec?

5. Je ochotno spolupracovat na pokojném uspořádání evropských problémů, co za to nabízí a co žádá za svou účast při takových jednáních?

Při vši účtě před obrovskou námahou jednak tři hodiny mluvit a jednak tři hodiny poslouchat — jsme zklamáni. Nedomníváme se, že za to nese odpovědnost vůdce Třetí říše. Nechť si to Evropa připíše spíše sama sobě. Je třeba, aby se konečně osvobodila od utkvělé představy, že německé senseace spočívají v německých proslavěch. Senační jsou německé skutky a senační je nanejvýš ještě naivnost, která stále znovu doufá, že jakákoli řeč německého kancléře zaplaší evropské starosti.

Nikoli, tato netrpělivě očekávaná řeč nezaplašila ani jedinou z evropských starostí. Některé se dokonce zvětšily.

1. Pokud jde o Rakousko, nedal Hitler — alespoň ve své řeči — za Schuschniggovy ústupky nic z toho, co ve Vídni ohlašovali. Nezmínil se ani slovem o nezávislosti Rakouska. Naopak, nenazýval spolkový stát Rakousko jeho pravým a úředním jménem, nýbrž je nazval výslovně „Deutsch-Österreich“. Co tento technický výraz znamená, můžeme poznat

ze zajímavé knihy rakouského kancléře Schuschnigga „Dreimal Österreich“. Mimo to v celej reči nepadlo ani slovo, ktoré by znamenalo očakávanou smernici ríšského vúdce strany pro jeho rakouskou ilegálnu stranu, aby rakouské vláde nečinila potíže. Naopak, v reči znel výslovný požadavek, aby rakouští nacisté se nadále zasazovali o „všenečectví“ a o ostatní program strany. Neozvalo se také očekávané ujištění, že po úmluvě v Berchtesgadenu nevznese už Německo žádná další práni k Rakousku. Naopak, bylo výslovně řečeno: budou následovat další opatření osobní, politické, kulturní a hospodářské povahy. Vypadlo také očekávané sblížení s katolicismem, které mělo být jakousi protihodnotou za amnestii rakouských nacistů. Domníváme se dokonce, že si můžeme několik výroků kancléře vyloučit jako prudké útoky proti katolicismu v říši. Celkem nedostalo Rakousko za svůj ústup nic, zhola nic, pokud lze z reči ríšského kancléře vyvozovat politické závěry. Poněvadž není vyloučeno, že i po zkušenostech z Berchtesgadenu si ten či onen zahraniční obdivovatel nacionálního socialismu přeje diskutovat o dvoustranných smlouvách s Německem, bude dobře, uvědomiti si toto poučení z Hitlerovy reči.

2. Co se týče příčin berlínského zemětřesení ze 4. února, dověděl se svět, že nebylo jiné, než biologické: věk pánu, kteří odešli. Jsme ochotni přijmouti toto vysvětlení, dovolujeme si však připomenout, že někteří z nově jmenovaných generálů jsou starší, než někteří pensionovaní. Poněvadž však ríšský kancléř kladl veliký důraz na to, aby se zli zahraniční žurnalisté styděli, omlouváme se ihned za toto nediskretní slídění v úředním německém vojenském schematismu. Rozhodně pak nemáme důvodv pochybovat o výroku ríšského kancléře, že se od 4. února nachází veškerá moc v jeho rukou. O tom není pochyby už od berchtesgadenské rozmluvy s kancléřem Schuschniggem.

3. O politických cílech Německa ve střední Evropě a ve světě jsme se nedověděli jednak nic a jednak mnoho. Ohromila nás zpráva, že je 10 milionů Němců ve dvou státech na německých hranicích (mimo Polsko), kteří kdysi („před r. 1866“) patřili k Německu. Zřejmě lze toto ohromení přičíst okolnosti, že vně německých hranic se stále ještě používá starých učebnic dějepisu. Pak mluvil ríšský kancléř o tom, že se těmto 10 milionům Němců brání v jejich vůli spojit se s Německem. Patří-li snad k těmto 10 milionům i ty 3 miliony německy mluvících Čechoslováků, dovolujeme si tvrdit něco, co lze snadno přezkoumat: že všechny německé strany československé, včetně strany Henleinovy, závazně prohlásily, že se považují za věrné a přesvědčené příslušníky československého státu. A přesto, že se ríšský kancléř představitel velmi zřetelně, jako ochránce těchto deseti milionů německých příslušníků cizích států, jistě právě autoritativně spravované Německo pochopí, že má suverénní stát právo brát velmi vážně výslovné práni svých občanů a svoji vlastní integritu.

4. Poněkad méně jasná byla definice ostatních evropských cílů Třetí říše. Nebo má brát Evropa doslovně řečnický obrát „neslibujeme si teď nic od porad a konferencí?“ Anglická vláda, která takovým poradám a konferencím přinesla skutečně velké oběti a hodlá je přinést i nadále, jistě se vynasnaží o vysvětlení této věty. Zde se ríšský kancléř dotkl nejakutnější evropské otázky, a to — aspoň prozatím — takovým způsobem, z něhož Anglie nebude mít asi velikou radost. (Nebude ji mít ani z trapně formulovaného rozhodnutí, že se Německo „už nikdy“ nevrátí do Společnosti národů.) Na mnoha místech zaznamenali asi s velkým zájmem, že ríšský kancléř vyjádřil sice i tentokrát svou známou antipatii vůči bolševismu, ale zdůraznil výslovně (po prvé od uzavření francouzsko-ruské vojenské smlouvy), že by se dovedl smířit i s bolševickým Ruskem, kdyby se vzdalo jakékoli zahraniční aktivity. Úcta k prohlášením německého ríšského kancléře prikazuje, abychom nevěnovali tomuto prohlášení menší pozornost než prudkým výpadům proti bolševismu jako světovému názoru.

5. Uznáním japonského vasalského státu Manžukua zasáhlo Německo dosti aktivně do problémů na Dálném východě. To vyvolá zájem Anglie (a Ameriky) právě tak jako ujištění, že Německo zdůrazní stále vášnivěji své koloniální požadavky. Ríšský kancléř prohlásil také, že Německo nepřijme ani „určité plány“ (totiž van Zeelandův plán), ani pokusy o společné hospodářské využití kolonií. Hitler mluvil výslovně o získání nových území. To je nesporně program, o kterém bude chtít Anglie hovořit, ale jak, jestliže Německo hovory a konference odmítá?

6. Přes to, že mluvil ríšský kancléř plně tři hodiny, neměl zřejmě čas, aby naznačil, co nabízí Německo za svůj poměrně dlouhý seznam práni. Nebo snad mělo sdělení — ríšským sněmem bouřlivě přijaté — o tom, že v „mých rukou soustřeďuje

se vojenská i politická moc vzhledem k všeobecné situaci“, naznačit, že je Německo ochotno, budou-li jeho práni splněna, zřici se takových náznaků? To by nak byl skutečně velký dar všem nervosním obyvatelům naší pevniny. Stačí to však, aby méně nervosní státníci velmocí přistoupili na takovou výměnu?

Poslouchali jsme napjatě tři hodiny reč německého ríšského kancléře. Nyní bychom rádi slyšeli, co jí říkají odpovědní státníci ostatních velmocí a několika malých, ale naprosto suverénních států. Neboť i při nejpřísnějším posuzování žurnalistické činnosti nebudeme snad obviněni, že šíříme hrůzostrašné zprávy, tvrdíme-li, že i mimo Německo jsou ještě na světě velmocí a suverénní státy.

—m.—n.

Rakouské chyby

Německo rozdrtilo kdysi Belgii, Srbsko, Rumunsko a došlo tolika překvapujících a kvapných vítězství, že nakonec prohrálo válku. Po posledních událostech v Třetí říši čekala světová veřejnost s určitostí opět nové rychlé a překvapující německé vítězství, tušila, že jeho obětí bude Rakousko, a proto nebyla tolik překvapena, jak by to byli v Německu potřebovali.

První dojem z Hitlerova kroku byl pro demokratický svět jistě nepříjemný. Státník, který prošel všemi stupni společenského žebříčku si zavolał a velitelským gestem, ve formě ultimata, kancléře státu, jehož zneuznaným občanem čtvrtého stavu sám býval, aby mu ve svém soukromém sídle nadiktoval podmínky, za nichž bude v jeho staré vlasti dovoleno vládnout. Zasluhou kancléře Kurta Schuschnigga a následkem houževnatého odporu presidenta Miklase nejsou německé úspěchy bez kazu, i když rakouští státníci snad ještě neřekli světu všechno.

Kancléř Schuschnigg nastoupil svou nepříjemnou cestu ke svému nacistickému odpůrci dne 12. února, čtyři roky po onom 12. únoru 1934, kdy jeho předchůdce na vídeňských ulicích bez milosti pobíjel své přirozené spojence proti nacismu, rakouské sociální demokraty. Kdyby bylo pravda, že události z února 1938 znamenají Finis Austriae, byl tragický úřední rakouský mučedník Engelbert Dollfuss v únoru 1934 jejím hrobařem.

Rakouská politika „strašení“, jednou finančním krachem, jindy opět „anšlusem“ a podobně, měla ve světě dosti dlouhou úspěch, třebaže její charakter nesl zřetelné stopy jednou většího, jednou mírnějšího vyděračství. Co Rakousko ke své existenci potřebovalo, dostávalo od západních států a zařídilo se na pohodlný život nárazníkového státu s vyrovnaným rozpočtem na cizí účet. Našlo si nepohodlnější výnosný obchod, udržovalo rovnováhu ve střední Evropě a mělo z toho docela slušné příjmy. Ještě v poslední době bylo tak přesvědčeno, že velmocí převzomou i jeho aktivní ochranu, že vůbec nezbrojilo. Jeho zbrojný průmysl jen exportoval a napomáhal tak aktivitě nejen obchodní, ale i platební bilance. Rakouský šilink se stal jednou z nejpevnějších a nejlépe fundovaných světových měn. Zatím co jiné státy, s jejichž ochranou Rakousko počítalo, bojovaly se svými pasivními rozpočty, žili rakouští ministři financí v klidu a pokoji s tím přesvědčením, že už se najdou lidé, kteří rakouskou nezávislost vybojují, aniž by to Rakousko něco stálo.

Hospodářská i politická pohoda, do které se tak poměrně brzo po inflační katastrofě dostalo, byla přerušena roku 1931, kdy dobrácky, ale politicky neškolžený kancléř dr. Schöber začal jednat s Německem o celní unii. Není pochyby o tom, že toto jednání nebylo myšleno upřímně, že mělo jen povznést upadající příjmy z politického obchodu, ale výsledek byl žalostný. Místo vyjednávání, zač Rakousko svých pokusů o „anšlus“ zanechal, došlo k odvolání úvěrů ze západu a k finančnímu krachu. Osvědčený systém na opatrování peněz z pokladení západních států po prvé, ale důkladně selhal. Rakouská prosperita se pomalu proměňovala v krizi, kterou přirozeně žádná vláda nemohla zdolat. Dvě mocné strany se začaly vzájemně obviňovat, že právě ta druhá krizi zavinila, a se přit, která z nich může přivodit zlepšení. Myšlenka koalice byla zamítána a tak se ocitly ve sporu socialistická Vídeň s vlastní armádou — Schutzbundem — a křesťansko-sociální reakcionářský venkov, také s vlastní armádou — Heimwehry. O nacistech nebylo skoro nic slyšet, rozhodně nehráli ještě žádnou roli. Socialisté měli za sebou asi 42% voličů z celé země, byli nejsilnější politickou stranou, měli rozhodující vliv ve Vídni a některých městech, ale neměli žádných posic na venkově. Proti tomu křesťanství sociálové nemohli ve Vídni mnoho poříditi, poněvadž až se spojili proti sociálním demokratům s klerikálními stranou, měli nepatrnou většinu. Bylo jediné moudré a rozumné východisko, koalice křesťanských sociálů a sociálních

demokratů, ale tak daleko bohužel v Rakousku tehdy ještě nedošli. Československá politika dokázala, že řešení, které se v Rakousku zdálo nepřijatelné, je prakticky zcela dobře možné.

Politika koalice, jako každá politika kompromisů, svádí přirozeně ke kritice, poněvadž všichni musí ze svých maximalistických programů slevovat, a vždy se najde dosti lidí, kteří rádi vidí radikálčení na té i oné straně. Také v Rakousku by nebyla bývala vláda koalice lehká, ale jistě by byla bývala lepší než co následovalo. Křesťanští sociálové se obávali, aby je sociální demokraté v koalici nepřehlasovali, proto se spojili s občanskými stranami. Tak se dne 20. května 1932 stal Engelbert Dollfuss kancléřem s parlamentní většinou jednoho hlasu. S jednohlasovou většinou vládl až do 4. března 1933, kdy mu pomohl dr. Karel Renner, předseda parlamentu a vůdce sociálních demokratů tím, že se pro formální vadu vzdal současně s místopředsedy předsednictví sněmovny, k diktatuře. Nebylo podle zákona nikoho, kdy by byl mohl svolat novou schůzi sněmovny a kancléř Dollfuss se nenamáhal, aby někoho našel. Tak, jako se dnes zdá, že Hitler dobyl velikého politického úspěchu, zdálo se tenkrát, že Dollfuss velmi obratně využíval Rennerovy chyby, která mu umožnila se zbavit parlamentu. Vídeňská buržoasie, která se dnes zděšeně chvěje strachem, tleskala Dollfussovi a blahopřála mu, jak na sociální demokraty vzvrátil. O nacistech se nemluvalo a nikdo ve Vídni netušil, že Dollfuss si užíval ze sociálních demokratů nepřítel v okamžiku, kdy jich vlastně nejvíce potřeboval. A nedá se ani říci, že by nebyl býval upozorněn na nebezpečí, vždyť 3. října 1933 byl postřelen zcela bezvýznamným nacistou, zraněn a rázem se stal nejoblíbenějším rekonvalescentem na světě. Pořád měl Dollfuss čas spojit se se svým přirozeným spojencem, zvláště když nacisté rozvinuli otevřený odboj, útočili pumami, znepokojovali obyvatelstvo atentáty, podržovali Dollfussovu autoritu a sabotovali jakákoliv nařízení vlády. Hitler byl zaměstnán bojem o svou vlastní moc v Německu, Rakousko se stalo pro nacisty vedlejší frontou.

Tak jako jsou dnes nepochopitelná jednání a rozhodnutí Hitlerova, bylo světu nepochopitelné jednání Dollfussovo, který 1. května místo proti nacistům vyrukoval s vojskem, španělskými jezdci, strojnými puškami a kanony proti sociálním demokratům. A opět byla buržoasní Vídeň v nadšení, jak malý kancléř dovede být energický. Dollfuss se bez rozmyšlení pustil do boje na dvě fronty, jenže sociální demokraté bojovali lovně, více tiskem a propagandou než zbraněmi, kdežto nacisté hrubě, nic jim nezáleželo na prolité krvi. Dollfuss spoléhal na svou soukromou armádu Heimwehru, kterou vedli Starhemberg a Fey, dráždil sociální demokraty, jak jen dovedl, a rozpustil jejich Schutzbund. Zbavil tak nacisty největšího a neenergičtějšího nepřítel. Kdyby se byl býval mohl Schuschnigg ještě 12. února 1938 opřít o Schutzbund, kdyby mu byla přišla na pomoc vídeňská ulice, mohlo vše dopadnout jinak a pravděpodobně by si nebyl Hitler vůbec troufal.

V pozadí těchto událostí, co by protektor, stál velký Duce, který podporoval malého rakouského diktátora, dokud byl ochoten bojovat proti sociální demokracii, nejen radou, ale také penězi. Mussolini je otcem nové rakouské stavovské ústavy a inspirátorem nové vlastenecké fronty. Vaterländische Front měla stát nad stranami a likvidovat do posledního muže nenáviděné socialistické Schutzbundy. Heimwehřský puč z 12. února 1934 překvapil stejně jako nacistický z 12. února 1938. Za čtyři roky se dostal Hitler před brány Vídně a diktoval své podmínky téměř lidem, kteří ho kdysi zbavili jeho největšího nepřítel. Heimwehřský puč z roku 1934 nebyl první, byl učiněn pokus 1927, 1929, 1931, všechny bez výsledku. Sociální demokraty nelze ušetřit výtek, že nedovedli ani najít cestu k dohodě, ani energicky vystoupit proti Heimwehřům. Dollfuss si našel k masakrům z 12. února 1934 snadno důvod. Obvinil sociální demokraty z bolševismu, pustil se s kanony, strojnými puškami a bajonetů do nich a za vítězného pokřiku nacistů je pobíjel čtyři dny ve Vídni a šest dnů na venkově. Vídeňská buržoasie byla opět svým malým kancléřem nadšena. Nescházelo mnoho a 1938 by se byl 12. únor opakoval, jenže vraždění by nebyli bývali sociální demokraté, jako 1934, nýbrž lidé z Heimwehru a vídeňská buržoasie, která je pramálo nacistická.

Vítězství, které na první pohled vypadá zcela rozhodně, nemusí být nakonec vůbec vítězstvím. Dollfuss využíval svého únorového puče, Rakousku dal novou ústavu a lidi ze Schutzbundu dal pověsit. V tragickém okamžiku neviděl číhajícího pravého nepřítel a nenašel žádný jiný argument než šibenice. Dne 25. července 1934 byl Dollfuss zavražděn nacisty. Bude se duplicita z 12. února opakovat? Nemělo by smyslu prorokovat ani zlé, ani dobré. Vysoký protektor Rakouska Mussolini se

pro zavraždění Dollfussovo velmi zlobil a s jeho svolením převzal vládu Dollfussův ministr justice Schuschnigg, který měl také svou vlastní armádu. Jmenovali se Sturmscharen a sloužili za protiváhu Heimwehřům. Ještě jednou mohl Mussolini poslat na Brenner své divise, aby přesvědčil Hitlera o svém opravdovém zájmu o Rakousko, ale 12. února 1938 italské divise již nevyrukovaly.

Není sporu o tom, že Mussoliniho světová i domácí prestiž utrpěla. Nikdo nevěří, že Mussolini nezakročil proto, že nechtěl, všichni vědí, že zakročil nemohl. Angličané mu vypočítávají, kolik divisí má v Africe, kolik ve Španělsku, kolik jich potřebuje doma a dokazují, že na Brenner mu již žádné nezbyly. Snad to nelze brátí doslova, ale podaří se mu proměnit rakouskou porážku v očí vlastních lidí v úspěch?

Hitler jistě dovedl pokořiti Schuschnigga a Rakušany, získal si však jejich přátelství? Nacisté ze věčejška mu zůstanou v Rakousku věrni, nemá však nové nepřátele ve všech, kdo si vážili neovislosti Rakouska? Nezvedne nyní opět hlavu rakouská sociální demokracie? Mezi Schuschniggem a sociálními demokraty je jediná velká překážka, řeka krve prolitá jeho předchůdcem. Všechno ostatní by se dalo přelknout, ale nebylo v moderních dějinách Rakouska větší chyby, osudnějšího činu, než nešťastný 12. únor 1934, poněvadž bez něj by nikdy nebvlo došlo k 12. února 1938.

Proti Hitlerovu vítězství stojí však další stíny. Jeho násilný čin vzbudil západ více, než by to dokázala jakákoliv propaganda, sblížil se Sovětským svazem staré spojení, přiblížil mu nové. Rozhodně si Hitler kruh svých nepřátel rozšířil a nových přátel si nezískal.

Při tom neznamená jeho rakouské vítězství více, než bývala německá vítězství ve válce. Vše záleží jedině na konci a to, že Angličané i Francouzi dali Rakousku dobrou radu, aby tentokrát povolilo, neznamená, že povolilo navždy. Kdyby rakouská politika byla bývala upřímnější a ne ze dne na den, byl by možná zájem o jeho osud býval větší.

Není vyloučeno, že i nás čekají všelijaké nepříjemnosti, že budeme muset stejně jako Velká Británie, Spojené státy a jiní spolknout leccos, že přijdou události, které nám budou pěníť krev a přece nebude zbývat nic jiného, než zachovat klid. Musíme důvěřovat svým přátelům, jako oni důvěřují nám a nevidět v každé dobře míněné radě hned nepřátelský čin, třebaže se nám taková rada nebude líbit. Jen na konci záleží. Není třeba mít žádného strachu, ale za tak naviatých poměrů je vždy dobře se nedat strhnout k nerozvážlivosti.

B. Palkovský.

Rakouská státní myšlenka

Poválečné Rakousko bylo státem, kterému Evropa dlouho nedůvěřovala a který sám sobě nedůvěřoval. V prvním po-převratovém zmatku se domnívalo, že mu nezbude nic jiného, než přitvojit se k Německu. Nedovedlo si dobře vysvětlit, proč má ještě existovat jako samostatný stát, když se od něho odtrhly všechny dědičné země domu rakouského a když Itálie na jihu notně zmenšila jeho rozsah. Rakousko se tehdy považovalo za stát, který nevznikl z vlastní, nýbrž z cizí vůle, a mělo v tom hodně pravdy. Bvl to stát tehdy nesmírně slabý a sám sebou nejistý. Udržel-li se, způsobil to ochrana Společností národů, přátelství západních mocností a později podpora Itálie, ale hlavně také tehdejší slabost Německa.

Od té doby se však mnoho změnilo — v Evropě, v Německu i v Rakousku. Jak to vypadá v Evropě a v Německu, víme až příliš dobře, ale snad jsme si dost dobře nevšimli změn, které se staly s Rakouskem. Režim Dollfussovův a Schuschniggův můžeme posuzovat sebe kritičtěji, ale jedno mu neupřeme: že zase našel jakýsi důvod pro existenci nezávislého rakouského státu, že obnovil rakouskou státní myšlenku. (Hlavní mínus v politické bilanci tohoto režimu je to, že si až dosud nedovedl zajistit součinnost potlačené sociální demokracie, která by za nynějších okolností byla jistou oporou rakouské nezávislosti.)

Kancléř Schuschnigg ve své knize „Dreimal Oesterreich“ formuluje státní myšlenku nového Rakouska takto: uchovávat říšskou myšlenku, spojit středoevropské národy ve jménu německé kultury. Jaká je to „říšská“ myšlenka, které se tu rakouský kancléř dovolává? Myšlenka středověké římsko-německé říše, jejíž nositelem byl naposled (to je až do roku 1806) panující rod habsburský. Po Hitlerově přechodu k moci tato myšlenka v rakouské a švýcarské politické literatuře ku podivu ožila. Obnovuje se tak zase historický protiklad Pruska a Rakouska, ovšem za okolností pro Rakousko neskonale nepříznivějších než v 18. a 19. století, kdy proti Prusku ještě stála rakouská velmoc, kdežto dnes proti siednocenému Německu stojí slabý rakouský stát, že však teoreticky nic ne-

mění na tom, že proti nacismu, v němž se sloučilo rasové pangermánství s mocenskými aspiracemi pruského království, dnes představuje Rakousko jinou koncepci německé otázky a jiný politický program jejího řešení. Proti berlínské koncepci německého rasového centralismu představuje Rakousko myšlenku německého federalismu, v níž nalézá důvod samostatné státní existence. Protože v německém totalismu není dovolena soutěž politických programů a myšlenek, musí trýt zvláštní stát, který politické koncepce, vyhoštěné z Německa, uchovává, žíví a propracovává pro chvíli, až zase bude možno za příznivějších historických okolností pokoušet se o jejich uskutečnění. To je asi myšlenka, kterou dnes vyznávají mužové, vedoucí rakouský stát. Dost se blíží tak zvanému federalismu Constantina Frantze, málo známého německého politického spisovatele a nesmířitelného odpůrce Bismarckova.

Tato „říšská“ myšlenka, jak o ní mluví kniha Schuschniggova i knihy jiných autorů, představuje si řešení německé a v širším smyslu střeoevropské otázky na podkladě nikoli nacionalistickém, nýbrž federativním. Nepřeje si centralisovaného Německa, tím méně anšlusu, nýbrž žádá obnovení a určitou samostatnost hlavních německých historických celků, k nimž by se ve volné formě připojily ostatní střeoevropské státy. Pojítko této střeoevropské „říše“ by bylo spíš kulturní než státoprávní. Nám Čechoslovákům, kteří ovšem trváme na naprosté nezávislosti svého státu, je toto „říšské“ myšlení nutně cizí, ale musíme přiznat, že Rakousku vřilo trochu krve do žíl a že mu hodně pomohlo odůvodnit jeho státní nezávislost. Rakousko je dnes státem sice německým, ale nikoli německy nacionalistickým, je státem německé kultury, ale jiné, než kterou propaguje nacismus.

Dokud vedle sebe bylo demokratické Německo a demokratické Rakousko, dokud v obou státech byla volnost politického přesvědčení, nebylo ani Němcům ani Rakušanům dost jasno, proč je potřeba dvou států. Jakmile však Hitler uskutečnil nacistický totalismus, začíná to být jasno ne-li Němcům, tedy aspoň Rakušanům. To znamená, že dnes je mezi Rakouskem a Německem principiální, programový rozpor, jehož dříve nebylo. Oba státy jsou a chtějí být německé, ale každá jinak a svým způsobem. Hitler v podstatě žádá na Schuschniggovi, aby nechal v Rakousku volné pole nacismu a odůvodňuje to nepochybně tím, že také nacismus je německý politický program. Kdyby Schuschnigg za sebou neměl jen malou zemi, nýbrž také velmoc, žádal by jistě na Hitlerovi, aby zase on dovolil v Německu volně propagovat „říšskou“ myšlenku, neboť to je také německý program. Tak tu proti sobě stojí dvě koncepce německosti, dva německé politické programy, jenže jeden má na své straně velmoc, kdežto druhý jen slabý stát.

Proto prakticky vypadá věc tak, že slabé Rakousko ustupuje pohrůžkám Německa a chtíc nechtíc trochu dovoluje svému domácímu nacismu límeček kolem krku, zatím co Hitlera ani nenapadne, aby poskytl rakouské koncepci sebe menší volnost v Německu. Třebáže však Rakousko ustupuje, můžeme být jisti, že ustupuje jen pokud nezbytně musí. Dnešní Rakousko chce žít nezávisle a má proč. Dostatečné síly hmotné, které by stačily proti každému mocenskému teroru, ovšem samo vyvinout nemůže. To už je věc Evropy, zdali se v ní někdo najde, kdo Rakousko podepře tak rozhodným způsobem, aby se nemuselo každý den trást o svou existenci. Tady už nejde jen o strategické a mocenské ohledy, o to, zdali bude Německo po anšlusu trochu větší než před tím a zdali pak bude ještě větším nebezpečím pro ostatní Evropu než je nyní. Tady už jde také o věc zásadní. Je tu politický program a politická myšlenka, která se hlásí o právo na život a o volnou demokratickou soutěž. Bude Evropa, totiž ta demokratická Evropa, nečinně přihlížet k tomu, jak tato myšlenka, která si žádá svobody, je zašlapávána silnějším? Z. S.

Krátkovlnní amatéři v obraně ČSR

Krátkovlnný amatér vysílač má možnost denně býti ve styku s cizinou radiotelegraficky či radiotelefonicky. Obsah jeho depeší za takového styku je omezen ustanoveními zákona o amatérských vysílacích stanicích. A přesto mnohý amatér má pravidelný styk s cizinou, který se neomezuje na technická hlášení o okamžitých pracovních podmínkách svého zařízení. Tento styk je ovšem písemný a záleží od jednotlivého amatéra, jaký charakter dá své korespondenci se zahraničními přáteli.

Snad již naše veřejnost dostatečně ví, jak snadno se my krátkovlnní amatéři seznamujeme. Stačí někdy jedině krátké spojení na amatérském vlnovém pásmu a po něm následuje přátelství, jež někdy, ba dosti často se stane skutečným přátelstvím na léta. A v tom je jádro toho, co mám na mysli.

Ovšem je zde třeba několika podmínek, aby takové přátelství se mohlo dobře a pro obě strany užitečně rozvíjet. Myslím, že tou hlavní podmínkou je znalost a to dobrá znalost jazyka svého přítele. Můžeme býti hrdi zjištěním, že u nás je hodně těch, kteří ovládají užitečně aspoň jeden cizí jazyk. Jaký to bohatý zdroj k našemu účelu. Snad pro nás amatéry, kteří pro svá radiová spojení s cizinou užívají t. zv. kodu a slangu, původně vytvořeného v USA a tedy z angličtiny, je angličtina jazykem nejžádoucnějším a také nejspíše našimi amatéry užitečně ovládaným.

Mám sám mnoho příkladů ze své dlouholeté praxe, jak takové přátelství s cizím amatérem může prospívat vzájemnému poznávání nejen osobnímu, ale i poznávání prostředí, státu a národa. Je ovšem třeba určitého stupně všeobecného vzdělání, aby obě strany mohly být náležitě uspokojeny, ale myslím, že pokud je na Čechoslovácích, snad každý z nás, i když speciálně se zajímá o technickou stránku krátkých vln, dokáže také v písemném či někdy i osobním styku, svému zahraničnímu příteli podávat příslušné odpovědi na jeho otázky všeobecného rázu, ať už kulturního, hospodářského, státního či národního.

A dnes, kdy v celém světě se v tisku objevuje tolik pomluv, tolik nepravdivých tvrzení, tolik skrytého i zjevného nepřátelství k našemu státu, i amatéři jsou povinni podle svých sil pomáhat v boji státní propagandě, čelící těmto zjevům.

Vždyt, kolikrát se mi stalo v posledních letech, že mi angličtí přátelé poukázali na různé články v denním tisku a žádali vysvětlení. Je to drobná práce, co můžeme dělat, máme snad bezprostřední vliv jen na toho svého určitého přítele, ale máme, jak vím ze zkušenosti i vliv na jeho rodinu, známé, přátele. Kdyby nás toto dělalo více, znásobily by se počty lidí, jež můžeme ovlivnit svými vysvětleními, jak věci skutečně vypadají. Tím bychom z drobné práce udělali kus práce propagační.

Je tedy na nás, abychom se příležitosti chopili jak se patří. Myslím, že překážek není mnoho a ne takových, jež bychom nezmohli. Vždyt jeden dopis měsíčně není tak velkou položkou. Spíše jde o dispoziční jazykové a určitý stupeň vlastního přehledu situace. Zainteresovat cizího amatéra o náš veřejný, kulturní a národní život není nesnadné. Po stránce turistické propagaci konáme již dávno tak zv. staničními lístky, jimiž si potvrzujeme spojení docílená na krátkých vlnách. Tyto lístky obsahují většinou pěkné obrázky toho nejkrásnějšího, co zde máme a co bychom rádi očím ciziny ukázali. Probudíme-li zájem o turistiku k nám, současně probouzíme zájem o vše, co se nás dotýká. Jsme většinou mladí lidé, mezi nimi není přehrad daných rozdíly společenského postavení. My si snadno podáváme ruce. Tedy i zainteresování zahraničního přítele o ostatní prvky našeho života je snadné a děje se nenásilně, přirozeně. Jen umět využít příležitosti. Nechci zvát na pomoc příklady ciziny, ač mne již dávno provokují. Nám není třeba, řekl bych, takové velkohubé propagandy. Ta nemá, jak opět vím, vždy a všude v cizině úspěch. My můžeme a musíme užívat formy přesvědčování a to fakty. Dostávám se k tomu, že třeba nám znát i povahu toho národa, k němuž patří náš zahraniční přítel. Ale, co by dnes, ba vždy, bylo nám Čechoslovákům těžké? U nás se hodně čte, hodně i cestuje a tedy častěji jsme to my, kteří známe povahu cizího národa lépe, než on zná povahu naši. Nebude nám nesnadné vyhovět zvláštním zálibám zahraničního přítele. Budeme mu umět naši pravdu podat. Jen jedno nesmíme: reagovat podrážděně na reproduované informace vyčtené z tisku našim přítelem v cizině. Tím bychom dokázali spíše opak toho, co chceme. Však se tomu každý naučí, kdo bude děle ve styku s cizinou, jen jde o to, aby příliš drazo za to nezaplatil. Tato naše dobrovolná, nenásilná propagace toho dobrého, co v našem státě a tedy v nás je, ponese ovoce, snad s počátku málo, ale čím více nás bude takto pracovat, tím lepších výsledků docílíme. Jistě dojdeme podpory příslušných veřejných činitelů, budeme-li potřebovat ke své činnosti propagačních pomůcek, brožurek, letáků, výstřížků z novin a časopisů vydávaných u nás v hlavních jazycích světových. Touto činností prokážeme státu vděk za to, že nám svěřil „zábavu“, jež není pouhou technickou zábavou, jež může a skutečně přináší často cenné poznatky technického badání, ale také „zábavu“, jež v rukách nepřítelů státu se může stát nástrojem státní samostatnosti nebezpečným, jak ukázalo několik případů posledních let.

Nyní je naším hlavním posláním vychovávat kádry lidí, kteří by ovládali radiotelegrafní provoz, ale dbejme přitom také na to, abychom také tyto vedli k užitečné činnosti pomáhající státu v boji s nepřátelskou propagandou.

Ing. C. J. Rákosník.

politika

Pavel Vilemský:

Loučíme se s Vídní?

Pln úzkosti dáva človek, ktorý není politikem, na sebe dopadat bezmocné prútrži zpráv. Jaký by mělo smysl počítat jednotlivé kapky? Jenom by nás to zmátlo. Jediná věc má pro nás důležitost: prozkoumat směr, odkud bouře přichází a kam míří.

Co se stalo? Musíme se rozloučit s Vídní po druhé a snad už nadobro? Změnila se v těchto dnech mapa Evropy?

Nikoli. Rakousko zažilo něco dokonale logického — a sice důsledek politického stavu v Evropě, který přivedla 4. února, tedy o deset dní dříve, vnitřní reorganizace Německa. Je velmi důležité, abychom pochopili, že jde o vnitřní logiku věcí. Vídeňské události z 15. února 1938 nespady z čista jasna. Na scénu je uvedla táž cílevědomá ruka, která se rozmáchla v Berlíně 4. února.

Od 4. února dalo se očekávat, že zděšený svět zažije opět německý výpad, který vezme nečinně a s ulehčením na vědomí jako „menší zlo“, vždyť svět se po takovém „úderném“ německém překvapení obává vždy znovu nějaké potopy.

Svět se pravděpodobně nikdy nedoví přesně, co řekl Hitler Schuschniggovi v Berchtesgadenu a co řekl Schuschnigg prezidentu Miklasovi ve Vídni. Ale jasně viditelné jsou zato skutečnosti, v jejichž stínu se rozhovory konaly a měly tak rychlý úspěch.

Právě po 4. únoru musel Hitler rychle podat důkaz, že vnitřní reorganizace režimu neoslabila německou moc v Evropě. Ale současně musel uklidnit Anglii, že i po odstranění „mírové skupiny“ Fritsch-Neurathovy dovede Německo operovat neválečnými prostředky. V průsečíku obou tendencí leželo Rakousko.

Už pět let víme, že je pouze jediný stát, který je ochoten vojensky hájit (ale i to jen za určitých podmínek) nezávislost Rakouska. Není to Rakousko, nýbrž Itálie. Na rozdíl od jiných zemí, sousedících s Německem, nemá Rakousko ani bojeschopnou armádu, ani vojenskou záruku bojeschopnými armádami velmocí. Zásah do Rakouska znamenal pro Německo riziko války jen v oněch dobách, kdy Itálie byla ochotna hájit Rakousko vojensky. Kdo dělá v Evropě politiku s ohledem na Anglii (a jinak se v Evropě politika dělat nedá), ten musí chápat: pro Anglii nemá velkou důležitost ten nebo onen detail v mezistátních vztazích na kontinentě. Pro Anglii je důležité jenom, aby se přesuny dály bez války. Hitler, v jehož koncepci má Anglie přednost, krotil svou chuť na Rakousko do té doby, dokud bylo nebezpečí vojenského konfliktu. Zasáhl v okamžiku, kdy riziko války minulo, protože Itálie — jediný válečný potenciál Rakouska — mohla by zasáhnout jen v tom případě, kdyby chtěla radikálně a bez protihodnoty likvidovat své zájmy všude jinde.

Nyní to byl první a současně poslední vhodný okamžik, který přichází jen jednou. Kdo ho okamžitě nevyužije, ztratil na vždycky velkou příležitost. Hitle-

rova politická síla spočívá v tom, že se nijak nerozpakuje uchopiti se takové příležitosti a „úderně“ ji využít. Kdo spatřuje smysl dějin v úderu a v zásahu, nemůže věru popřít, že Hitler je veliký politik.

V čem spočívala jedinečnost situace? Konflikt mezi Itálií a Anglií blíží se rychle rozhodnutí. Utvořením „osy“ Řím—Salamanca—Berlín—Tokio dotkl se Mussolini téměř v š e c h neuralgických bodů britské říše. S velkou rychlostí se blíží chvíle, která rozhodne: otevřený konflikt nebo dohoda mezi Anglií a Itálií. Pravděpodobnost mluví pro dohodu, protože války se obávají obě strany. Anglie proto, že se jí tato válka hnusí, a Itálie z toho důvodu, že nemá velké materiální možnosti, aby válku vyhrála. Ale dohoda je myslitelná jen v tom případě, dosáhne-li Itálie některých svých válečných cílů pokojnou cestou, t. j. jestli Anglie zaplatí za mír. V zásadě je k tomu Anglie nesporně ochotna, ale nechce zaplatit cenu příliš velkou. Nyní se před našima očima dohadují o kupní cenu — a to je příčina napětí a svízeli v posledních měsících. Je jasné, co může Anglie nabídnout, ale co může dát Itálie? Nic jiného, než vzdát se zneklidňování světa.

V tom spočívala nevýhodná situace Mussoliniho a jedinečná příležitost pro Hitlera: cokoli podnikne Německo v tomto kritickém okamžiku — Itálie to bude muset strpět. Jinak by ztratila zadarmo jediný předmět, za který doufá Mussolini dosáhnout v nejbližší době vysokou cenu — totiž „osu“. Dokud Itálie ještě nedosáhla dohody s Anglií, musí tleskat každé německé akci.

Veřejné mínění světa tázalo se v posledních dnech stále znovu: „Jak se dá vysvětlit, že Itálie vydala Rakousko na pospas?“ Jedině tím, že Itálie by byla jinak ztratila vlastní šance pro výhodnou dohodu s Anglií.

Evropa stála v posledních dnech — po kolikáté už od vzniku fašismu? — před otázkou, má-li povolit nebo vést válku. V ochotě, kterou se všechny problémy přivádějí na takového hloupého a mučivého jmenovatele, spočívá celé nové umění politiky, budící obdiv i u slabých charakterů v demokratických zemích. Nové umění? Nikoli — je to jenom číslo ze starého inventáře z divošské doby lidstva, nejstarší forma diplomacie, totiž diplomacie džungle. Od té doby uplynulo několik staletí, a lidé si vymysleli jiné životní formy, které můžeme nazvat souhrnně evropskou kulturou. Samozřejmě má muž, který vpadne do společnosti kulturních lidí s nožem v ruce, největší naději, že odtáhne s kořistí, ačkoli jsou napadení ve většině. A to obdivuje někdo, kdo se přes to počítá ke kulturní společnosti?

V případě Rakouska byla věc rozhodnuta, když Evropa musela zase volit mezi trpělivostí nebo válkou. V tomto případě byla by se pro válku rozhodla jenom Itálie, a když se pak i ona musela rozhodnout pro trpělivost, nezbylo kancléři Schuschniggovi nic jiného, než co udělal.

A co to vlastně udělal? Vydal Rakousko na pospas úplně a jednou provždy? Je Rakousko ztraceno?

Co bude z Rakouska, o tom se i dnes — aspoň zčásti — rozhoduje mimo Vídeň a Berlín. Po zkušenostech posledních let můžeme pochybovat o „dynamice“ nacionálního socialismu. Okolnost, že v rakouské

vládě je ještě stále většina ministrů — a především sám Schuschnigg — kteří opravdu nejsou nacisté, nedává, bohužel, žádnou záruku proti rychlému a totálnímu ovládnutí Rakouska nacionálním socialismem: v první Hitlerově vládě měli nacisté sotva čtvrtinu ministrů — za čtyři neděle pomohla aritmetice důkladně „dynamika“. Cesta k naprostému usměrnění Rakouska je otevřena, vždyť Hitlerovým důvěrníkům ve Vídni byly vydány posice mimořádně důležité. Ale přes to a s ohledem na všechna poučení z německého vývoje! V Rakousku to může vzít i jiný konec.

Jde o zoufalý závod dvou protichůdných tendencí: s „dynamickým“ rozběhem vídeňské Hitlerovy frakce, která má nepochybně velkou začáteční rychlost — závodí evropská strana, jejíž start je nesporně špatný. O její síle a tempu nerozhoduje se ve Vídni, nýbrž v Londýně a v Římě. Pro ni závisí všechno na tom, podaří-li se anglo-italská dohoda dosti rychle. Dohodnou-li se obě říše o podstatných otázkách dříve, než vídeňská nacistická strana protrhne pásku u cíle, pak by se mohla evropská strana rozběhnout od té chvíle rychlostí, která vede k vítězství. I v tom případě nezvítězila by ve Vídni demokracie nebo jiná ideologie, nám blízká, nýbrž Itálie, která by měla opět volné ruce, aby mohla účinně hájit své zájmy ve střední Evropě. O Rakousku rozhodne závod mezi Grandim a Seyss-Inquartem. Divák, který nesmí zasáhnout, má přece jen právo přát vítězství jedné z obou stran.

Kde by mohl být nejbližší evropský vzduchoprázdný prostor? Známe stát, který nemá žádnou chuť sehrát takovou úlohu. Tento stát nespolehá se na žádnou věc tolik, jako na základní zákon fyziky: dvě tělesa nemohou být současně na jedné místě. Stát, který máme na mysli, má jedinou úlohu: vyplnit celý prostor, který mu určila příroda, stejnoměrnou silou. Proti přírodnímu zjevu (který se v těchto dnech znovu projevil), že vichřice se prodírá trhlinami, existuje jenom jediná ochrana: nemítí trhliny.

Felix Burger:

Usměrněný naučný slovník

Naprosto změněný obraz světa v poválečné době žádá nyní nového pojetí vědeckého materiálu. Stále větší specializace a rozdělení všech odborných věd způsobily, že souhrnný příruční slovník je nezbytnou potřebou.“ Těmito slovy zahajoval r. 1932 dr. Richard Friedenthal vydání říšskoněmeckého Knaurova konverzačního lexikonu. Opravdu, Knaurův naučný slovník, obsahující v jediném svazku 35.000 hesel, byl velkou sensací. Byl také laciný a dosáhl neslýchaného nákladu. Od té doby uplynulo šest let, a nakladatelství teď předkládá nový lexikon, obohacený o 2000 hesel. Prohlížíme-li 1900 sloupců Knaurova slovníku, poznáme, jak se odchýlil od objektivních vědeckých metod a jak se usměrnil podle podmínek nynějšího německého státu. Nejen proto, že mluví negentlemanským způsobem a staví do falešného světla pojmy, které nacionální socialismus pronásleduje, ale také proto, že falšuje dějiny. Listujeme-li v tomto naučném slovníku, shledáváme stále znovu, že zkrucuje historii ve smyslu německé nacistické propagandy. Mnohé věci prostě zamlčuje. Pro bližší poznání uveďme aspoň několik příkladů.

Zmatené pojmy.

O pojmu demokracie čteme: „Lidovláda. Státní forma: státní moc má vycházet z lidu. Dříve se demokracie považovala často za totožnou s parlamentárním systémem, který je ve skutečnosti vládou stran a jednotlivých zájmových skupin. Naproti tomu je pravou demokracií nacionální socialismus, který je v souzvuku s vedením...“ Do roku 1932 vysvětloval lexikon, že demokracie znamená vládu lidu a že nejvyšší státní moc vychází taktéž z lidu.

Ženské hnutí. V slovníku je vůbec nenacházíme, protože nacionální socialismus je proti němu.

S v o b o d n í z e d n á ř i. Knaurův naučný slovník z roku 1938 ujišťuje, že zednáři jsou mezinárodně spojeni a podléhají židovskému vlivu. Pokyny dostávají od neznámých představených. Jejich vliv projevil se zejména: a) ve francouzské revoluci r. 1789, b) ve světové válce (Sarajevo!), c) v listopadové revoltě roku 1918, d) ve španělské občanské válce 1936-37. Ve starém naučném slovníku jsme četli, že zednáři tvořili lóže „pro mravní a světoobčanské povznesení a pro zvýšení všeobecného štěstí“.

H u m a n i t a. „V užším slova smyslu lidský soucit. Často však zabíhá příliš daleko (humanitářské blouznění) a nemá smysl pro životní požadavky pospolitosti.“

M a r x i s m u s. Starý Knaurův slovník obsahoval v tomto ohledu nejen věcné vysvětlení, ale připomněl také, že moderní socialismus vyšel hlavně z marxistické nauky. Teď z marxismu zůstalo pouze „rozkladné učení o třídním boji, zápas o moc. Cíl světové revoluce. Diktatura proletariátu, socialisace na základě všeobecného rovnostářství. V praxi se zvrhl buď v surový teror nebo v bezpáteřné parlamentní pokusy se zbídačením lidu (doba systémů, Lidová fronta ve Francii, korupce a bonzovské hospodářství)“. Protikladem marxismu je ovšem nacionálně-socialistická národní pospolitost. Pokud jde o teror, rozumí se v novém Knaurově slovníku samo sebou, že ho „používá zejména marxismus“.

Je zajímavé, jak se německému lidu vysvětluje pojem nacionálních menšin. „Tyto menšiny byly uměle utvořeny zejména roku 1918, aby Němci byli v Evropě oslabeni politicky a kulturně.“ Nedovídáme se nic o tom, že před světovou válkou bylo v Evropě 60 milionů nespokojených nacionálních menšin, zatím co teď klesl jejich počet na 20 milionů.

S t r a n y. Tento pojem rozvádí nový naučný slovník následujícím způsobem: „V poválečné době parlamentní systém. Nešvar každého stranického hospodářství: převaha nákladného stranického aparátu. Byrokratismus. Přestárlí funkcionáři (stranické bonzovství). Vyloučení vůdcovských osobností, podporované volbami podle kandidátních listin. Korupce pomocí vlivu zájmových skupin. Silný rozklad. Tím nátlak ke koaliční politice, útěk před odpovědností. Politika vzájemných ohledů (stranické smlouvání jako na trhu). Nedo-statek jednotné linie. Rozklad a všeobecná zvrhlost politického života.“ Nedivme se, že nový slovník ujišťuje, jak toto zlo rázem přestalo, když přišel nacionální socialismus.

Osobnosti se hodnotí jinak.

Muže dřívější epochy představuje Knaurův lexikon jako zrádce, podvodníky, lumpy a šarlatány. Jen málokterí jsou výjimkou. Nedá-li se proti mnohým říci nic osobního, pak se k jejich osobě připojuje nějaká událost, jako na příklad: „Bauer, Gustav. Sociální demokrat. Za jeho kancléřství byl roku 1919 podepsán versailleský diktát.“ Otto Braun je „ministr z doby systémů“. Brüning se podle Knaurova slovníku pokusil potlačit nacionální socialismus. O Ebertovi, prvním

presidentu nemecké republiky, opakuje nový slovník všetky pomluky. Vyvolal prý stávkou muničných dělníků v lednu 1918 a má také vinu na listopadové revoltě. O Erzbergerovi se dovídáme, že byl zavražděn Schulzem a Tillesenem „jako zástupce nečestné politiky, splňující požadavky Dohody“. Zní to jako schvalování sprosté vraždy. Karel Liebknecht a Rosa Luxemburgová byli prostě „odstranění“. Rathenau byl zastřelen také „jako zástupce radikální smířlivé politiky“.

Hellmuta von Gerlach stíhá stará pomluva, že vydal Polsku část západního Slezska. Je prý spoluvinen na nečestném zhroucení, zatím co Ludendorffa označuje nový lexikon za národního hrdinu. Knaurův slovník z r. 1932 psal ještě o Einsteinovi jako o jednom z nejvýznamnějších badatelů moderní fyziky, ale r. 1938 zbyl z něho pouze muž, který se význačně zúčastnil pacifistického úsilí a byl pro štvářskou činnost zbaven nemeckého občanství. Starý Knaurův slovník sděloval svým čtenářům, že Heinrich Heine byl básník, lyrik a psal politické satiry. Považoval ho také za „vynikajícího žurnalistu“ a na doklad uváděl jeho „Pařížské listy“. Nyní je už Heine jenom židovský spisovatel, od r. 1831 emigrant v Paříži, lyrik. Nový lexikon mlčí úzkostlivě o „Lorelei“, ale zato uvádí, že Heine psal politické nenávislné satiry.

Německé padělky.

O otcích rasismu, Chamberlainovi, Eckartovi a Johstovi, mluví Knaurův nový naučný slovník způsobem, jako by to byly nejvýznačnější veličiny na světě a Thomasa a Heinricha Manna sice uvádí, ale odbývá je jako štváře, zrádce a nepřátele nemeckého národa. O mnohých vynikajících spisovatelích, kteří žijí v cizině, se ani nezmiňuje, ať už jde o Zuckmayera nebo o Leonharda a Bruno Franka. Neuvádí samozřejmě žádného žijícího spisovatele židovského původu. Kdo se režimu nelíbí, je prostě umlčen. Mezi 37.000 hesly nového Knaurova lexikonu pátráme marně po jménu Röhma nebo Strassera, zatím co Schleicher je sice uveden, ale bez zmínky, že byl zavražděn. Jenom pozorný čtenář může zjistit, že Schleicher je mrtev, protože vyličení jeho života končí ve chvíli, kdy odstoupil, protože Hindenburg odmítl prý jeho autoritativní směr.

O Freiligrathovi se Němec nedoví, že mu děkuje za písně svobody, a poznává ho jen jako autora politických a exotických básní. I Hindenburg je nepatrný jako historická osobnost v porovnání s Hitlerem. Hindenburg se musí v novém slovníku spokojit dvaceti řádky, zatím co Hitlerovi věnuje lexikon asi desetkrát tolik místa. Dokonce i výkonv Baldura von Schirach jsou větší, než zásluhy polního maršálka. Z takového tendenčního vyličení můžeme pak tušit, že Hugo Eckener upadl asi v nemilost, protože slovník mu věnuje jenom tři řádky. Staré vydání psalo ještě obšírně o nejúspěšnějším nemeckém vzduchoplavci.

Cizí státníky posuzuje nový lexikon podle toho, byla-li jejich politika Německu přátelská a jsou-li židé. O Disraelim se dovídáme: „Židovsko-anglický státník. Zahájil anglickou imperialistickou politiku jako protiváhu proti Bismarckově sjednocené nemecké říši.“ Francouzskému ministru zahraničí Delcasséovi (1914-15) připisuje slovník politiku odvety. Titulescu provádí podle něj politiku Německu nepřátelskou. O T. G. Masarykovi čteme doslovně: „Zakladatel české lidové strany a zastánce národní samostatnosti. Ve Versaillesh dosáhl pomocí nepravých dokumentů, že velké nacionální menšiny (sudetskí Němci, Slováci atd.) byly připojeny k Československu.“ Tuto výtku, se kterou se nynější prezident republiky často setkával, nové vydání Knaurova slovníku u hesla Beneš už neuvádí. Řídí se patrně ohledy, předepsanými vůči úřadujícím hlavám států. Zato si pomáhá struč-

ností, protože o prezidentu Benešovi obsahuje jenom tři řádky.

Vyhledáme-li heslo „koncentrační tábor“, nedovíme se nic víc než to, že „za války byl často shromaždištěm nepřátelských cizinců i politických vězňů“. Pod heslem Dachau nenajdeme také nic jiného než zprávu, že je to bavorské městečko s 8240 obyvateli.

Usměrněné historické události.

Před lety existovala v Německu komise pruského ministerstva školství, která měla za úkol vypracovat pro nemeckou mládež učebnice dějepisu bez tendence a nenávisli. Učebnice měla sloužit smíření národů, aby zážitky ze světové války byly opravdu poslední. Lidé, kteří pracovali v této komisi, prohlásili, že je třeba říci nemecké mládeži, čeho se Německo dopustilo, když roku 1914 vpadlo do Belgie. Spatřovali v tom čin, který uškodil nemeckému jménu. Nový lexikon se spokojil tím, že pod heslem Belgie jenom poznamenává: „Za světové války vtáhla r. 1914 nemecká vojska. Většina země pod nemeckou správou.“ V odstavci o světové válce stojí dokonce: „4. srpna 1914 válka s Belgií, odmítající vpád. Záminka pro vypovězení války ze strany Anglie.“

Čtrnáct let nemecké republiky líčí nový Knaurův slovník jako politickou inflaci a jako dobu „stálých surových vražd“, jako nacionální nemohoucnost republikánských a demokratických sil.

Zastavme se ještě u hesla Čechy (Böhmen). Co nám říká nový nemecký lexikon? „... Čechy žádají roku 1863 samostatnost. Od roku 1879 snaží se Češi počestit Deutschböhmen.“ Informace pokračují pak pod heslem Československo: „Ve světové válce byli vůdcové na straně Dohody (Masaryk, Beneš). Hromadné deserce z rakouské armády. Tvoření českých legií. Národní rada, uznaná Francií roku 1916, prohlásila po zhroucení Rakousko-Uherska nezávislost. Prohlášení republiky v listopadu 1918. Z popudu Dohody a hlavně Francie, bylo Československo utvořeno z Čech, Moravy, Slezska a Podkarpatské Rusi, nedbajíc národních hranic Němců, ale i ostatních menšin (Slováků, Maďarů, Rusínů) a nesplňujíc slib, daný při utvoření státu. Utvoření Malé dohody, namířené proti Německu. Utiskování nečeského obyvatelstva, zejména sudetských Němců (politické, hospodářské a kulturní bezpráví a utiskování Němců). Zákaz DSNAP., nezaměstnanost sudetských Němců, boj proti nemeckým vysokým školám. R. 1935 vojenský spolek se sovětským Ruskem, namířené proti Německu.“

Pohotovost Knaurova slovníku je opravdu hodna obdivu, vždyť se už zabývá i španělskou občanskou válkou, o které informuje následujícím způsobem: „Po smrti Primo de Riveri krize parlamentarismu. President Zamora rozpouští „nacionální a státotvornou“ koalici Gil Roblesovu. R. 1934 anarchistická povstání, teror proti obyvatelstvu nacionálně smýšlejícímu. Separatismus. V únoru 1936 nové volby. Odstoupení Zamorovo. Marxistický(?) president Azaña. Vláda Lidové fronty. Surové potlačení nacionálních. Anarchistické povstání. V červnu 1936 rozpuštění parlamentu. 17. července všeobecné nacionální povstání (vojsko, námořnictvo, nacionální falanga pod vedením generála Franca). Urputné boje, očistění země od hrůzovlády bolševiků nad církví a nacionálním obyvatelstvem. Pochod na Madrid. Osvobození Toleda. Potom pomalý postup proti bolševikům, podporovaným ze zahraničí (zejména sovětským Ruskem, aby Španělsko stalo se opěrným bodem světové revoluce). Oficiální uznání Francovy nacionální vlády Německem a Itálií. V prosinci 1936 výbor pro nevměšování a pokus o lokalizaci španělského konfliktu, který se stal zápolením mezi nacionálními a bolševickými mocnostmi.“

Takovou metodou líčí Knaurův nový slovník i jiné pojmy. Lexikon je skutečně dvojnásobnou sensací. Technicky představuje skvělý výkon, vždyť obsahuje 37.000 hesel v jediném svazku. Ideologicky je velmi poučný, protože můžeme poznat, co smí vědět Němec.

filosofie a psychologie

A. Toullová:

Chemik se dívá na demokracii

Pokud jsem si neuvědomila věci, o nichž hodlám psát, patřila jsem sice k vyznavačům demokracie z úcty k ústavě, vládní formě, z povinnosti a z jiných ještě důvodů, ne však z jasného porozumění a plného přesvědčení. Vývoj cestou demokracie chvílemi zdál se mi býti pomalý. Mé zraky se často se zalíbením zadívaly na některá praktická zařízení ve státech, v nichž všeho lze dosáti rozkazem rázem. Že jsem dnes z celé své duše pro demokracii, mohu děkovati úvahám, které zde chci aspoň naznačiti.

Slunce svítí i bramborem.

Musíme začít zdaleka. Země byla žhavá, prvky se na ní slučovaly v kysličníky. Hoření jest exotermická reakce, teplo sálalo do vesmíru, a zbylé kysličníky byly opravdu chudé na energii. Později ve vodě na chladných křemičitanech se objevila živá hmota — ať už vznikla tak či onak — vyznačovala se právě tím, že se v ní odehrávaly a odehrávají reakce endotermické, reakce, při nichž se energie zabavuje. Energií tou jest vždy energie sluneční. Dokud v organismech převládá endotermie nad exotermií, dotud organismům přibývá na váze, rovná-li se exotermie endotermii, váha se nemění, převládá-li v organismech exotermie, spalují svou vlastní hmotu. Dlouho by to jistě dělat nemohly; každý podle svých vlastních zásob.

Ríká se, že 99.9% všeho dění na povrchu zemském musíme připisat energii sluneční.

Zeleným rostlinám jest hej. Mohou asimilovat a žít přímou energií sluneční. Hůře jest ovšem všemu, co není zelené, ať jest to houba rostlinná nebo živočišná, pták nebo člověk. Člověk, ač pro něj přímé záření má jistě velký význam, musí svou pracovní, tepelnou energii, jakož i stavební materiál svého těla získávat nepřímo, řekněme pšenicí, nebo slepicí, která snědla pšenici a pod. A nejen k vzniku cukru, škrobu, tuku, bílkovin, pochutin a vitaminů, jimiž člověk zásobuje své útroby, jest třeba energie, i vše ostatní, co člověka obklopuje, vzniklo a bylo vytvořeno pomocí určité dávky energie. Materiál bavlna, vlna, hedvábí, umělé hedvábí, kůže reprezentuje určitou dávku energie; úprava těchto hmot ve výrobky další dávku energie. A je zcela zajímavé, že slunce svítí i nepřímo bramborem (hlavně těžce pracujícím), banánem nebo ananasem (komu?), i vepřovou, knedlíkem a zelím, i pivem, i vodkou. Svítí i hotou novou, přepychovou, i děravou (kterou více?), i solidním barákem, i roztrhanou chalupou (kudy více?). Svítí i svíčkou, obloukem, hřeje petrolejem i antracitem. Svítí knihami, hudbou, divadlem a biografem atd. — Jak vidět, nedo-

stává se všem lidem paprsků slunečních nepřímých rovným dílem. Je-li jich málo, žije se mizerně. Je-li jich mnoho, často se jimi nevhodně plýtvá.

Kapitolu tuto však můžeme uzavřít s přesvědčením, že k životu energie jest třeba.

Tři cesty vývoje.

Vývoj znamená pokrok ve smyslu zdokonalování. Toto zdokonalování a přizpůsobování novým podmínkám se může odehrávat:

1. Podle Lamarcka: přizpůsobivostí živé hmoty k vnějšímu světu z vnitřního aktivního popudu, čili cílevědomých vnitřních inteligentních sil. Organismy používají s vypětím všech sil právě toho orgánu, jehož je v daném prostředí nejvíce třeba. Orgán takový sílí a přenáší se dědičností na potomstvo.

2. Podle Darwina: trpně — pasivně — mechanicky. Vše, co se zrodí nevhodně upravené pro dané podmínky a nesnaží se své nedostatky ničím vyvážit, „matička příroda“ zničí. A tak zbude jen to, co se do daného prostředí hodí. Můžeme se pak rozplývat nad účelností v přírodě, při čemž krutost v odpravování nevhodného naší pozorností unikne.

3. Podle DeVriese: mutací — skokem. Změní-li se podmínky natolik, že je změnami zasažena i zárodečná plasma v chromosomech, vznikají mezi normálním potomstvem i značné úchytky, které své vlastnosti trvale podrží i v dalších pokoleních. Vývoj tímto způsobem jest vývoj skokem.

Při vývoji skokem jest důležité, kam se skáče, jak se skáče, na čí rozkaz se skáče, kdo chce skákat, jaké procento chce skákat. Spíše se hodí pro jednotlivce než celky. Vývoj skokem je příliš dobrodružný, nejistý, nesianosný a krutý. Může vésti také kupředu, pracuje však vždy s koncentračními tábory a šibenicemi.

Mluvíme-li o vývoji, mluvíme jistě o schopnosti přizpůsobování, o variabilitě, dědičnosti, přírodní rovnováze, boji o život čili soutěži nebo konkurenci životní, o přírodním výběru, o pohlavním výběru atd.

Platí vše i o člověku? Všecky, nebo jen některé zjevy probíhají u člověka ještě dnes nerušeně, nebo vymanil se z okruhu jejich působnosti? Každá z těchto otázek by byla zajímavou analýsou.

Já chci poukázat jen na dvě složky, na dědičnost a schopnost přizpůsobování. V každém organismu působí tyto dvě síly. Protože se podmínky na naší staré, klidné kůře zemské mění jen pomalu, je rozumné, že v organismech převládají síly dědičnosti. Kdyby se neměnily vůbec, schopnosti přizpůsobování by nebylo ani třeba. Ony se však pomalu přece mění, proto jest třeba i pomalého přizpůsobování. Kdyby se měnily rychle, bylo by třeba rychlého přizpůsobení — což jest věru těžké.

Na konci druhohor se podmínky asi důkladně změnily a pro svou dobu a prostředí až přespecialisovaní tvorové, jako brontosauři, dynosauři a další jiní sauři, zvláště staří, hynuli; mláďata buď se měnila, nebo hynula také. Mamuta potkal podobný osud ve čtvrtohorách.

Znamená-li vývoj pokrok ve smyslu zdokonalování pro všechny organismy, musí platiti i pro člověka. Proto podívejme se na sebe s jediného hlediska: s hlediska, že k životu je třeba energie.

Ovládneme energii nebo ovládneme energii nás?

K žití a opatření životních potřeb jest třeba energie. Ještě tak před 200 lety plahočil se každý v potu tváře sám, v lepším případě s řadou poddaných; jako vydatného zdroje energie používal koně a vola, forem to, jež vhodným zákrokem zbavil mnoha zájmů a připoutal trvale k oji a pluhu. Jako nejvydatnější a nejlacinější energie využíval síly větru a vodního spádu. Ale časem přibylo uhlí s plynem z něho vyrobeným, pára a parní stroj, nafta a elektřina. Použití této nejmohutnější, ve skutečnosti nejlacinější energie v praxi jest mladší než lidé 60 let staří.

Jaký div, že jsme ji dosud nezotročili, že jí dosud otročíme my?

Dokud nikdo nevládl mohutnými zdroji laciné energie, nebylo potíží s nezaměstnaností, ba pracovních sil se ani nedostávalo. Dnes však, když přibylo laciné pracovní energie více, než jí původně bylo, dnes, když mechanická práce člověka nemůže konkurovat s prací plynu, páry, nafty a elektřiny, kdy tím vzniká vyřazenost člověka z práce a bída, jest třeba se přizpůsobiti novým poměrům tak, aby se využilo těchto zdrojů v prospěch všech.

Nové tyto okolnosti a podmínky jasně ukazují, že se vývoj bude ubíratí tímto směrem. Otázka jest jen, jak? Možnost je trojí:

1. Podle Darwina — čekat, až to, co se nehodí, odklidí příroda sama.
2. Podle Lamarcka — pozorovat, porozumět, užít své inteligence a chtít se přizpůsobiti.
3. Podle De Vriese — skokem — velké riziko a mnoho obětí, i kdyby se skok povedl.

Konservativci a radikálové.

Různé národy různě řeší problémy, vyvolané naftou, elektřinou a technikou, závislou na těchto zdrojích energie. Řešení se neobejde bez bojů už i proto, že starší generace, vychované pro svou dobu moderně, nové době, tak pozměněné, nerozumějí a přizpůsobují se buď jen těžce, s váháním, nebo vůbec ne. Vždyť tím se právě liší plasma stará od mladé, že není tvárlivá. Mladší pak upadají často do druhé krajnosti, přizpůsobují se neopatrně, po nezralé úvaze, překotně, proto nevhodně. Jistě že jsou v obou táborech výjimky. A tak se lidé seskupují v dva hlavní tábory: na

konservativce a radikály.

V těch převládají síly dědičnosti, přijímají, co bylo, v čem rostli, protože: a) svou hlavu namáhají málo, jsou však poctiví; b) ze sobeckosti hájí daný stav.

V těch více se projevuje snaha přizpůsobiti se. Často u nich chybí regulace pravým poznáním a mladistvý temperament je svádí k bezohlednosti.

Mezi těmito skupinami je nedorozumění. Vzpomeňme jen dvojic: otcové a děti, staří a mladí, politické strany pravé a levé i složka ženy a muži.

Debatami, výměnou názorů a spory těmito se brzdí, popohání či reguluje vývoj.

U nás je tento vývoj s v o b o d n ý. Máme svobodu myšlení a slova. Že demokracie zaměstnává mozky všech svých občanů, v tom tkví její cena. Jen je třeba počítat, aby mozky ty byly vyspělé, aby měly dobrou výkonnost a aby kára vývoje jimi poháněná nekodrcala příliš pomalu, nebo aby se docela nezastavila. Vývoj by se ani tím nezastavil trvale, pozměnil by se jen jeho průběh. Demokracie jest vývoj podle Lamarcka; snad příliš často, bohužel, musí být korigován vývojem podle Darwina; uměle brzděný vývoj pak po delší době se může octnout v nebezpečí, že může přejít i ve vývoj skokem. Záleží tedy na vyspělosti mozku občanů a státníků, jakým druhem vývoje se budeme ubírat kupředu.

Na základě podobných úvah jsem se plně s přesvědčením přiklonila k demokracii jako k nejinteligentnější a nejmilosrdnější formě vývoje. Pro rozvahu a jistotu, s níž k vytčenému cíli kráčí, promíjím jí (pořád s těžkým srdcem) pomalost tempa, která mi dříve tolik vadila.

Pochopila jsem, že je dobře řídit se hluboce promyšlenou pobídkou presidenta Masaryka: „Spěchat, spěchat kupředu, ale pomalu!“

věda a práce

MUDr. Evžen Nešpor:

Vitaminy módou vědeckou i laickou

Skrytý hlad.

Že hlad vede k smrti, je jistě nejstarší lidská zkušenost. Dlouho však trvalo, než lidstvo došlo k poznání, že také jednostranná, třebaš co do množství dostatečná a z nezavadných částí složená potrava vede k těžkým poruchám zdraví a někdy i k smrti. A přece i choroby z jednostranné výživy, choroby skrytého hladu, jsou velmi staré, aspoň tak staré jako lidská civilisace. Zdá se, že hlavně zemědělství svádělo lidstvo k jednostrannosti ve výživě, pokud ji nezaviňovala omezená možnost zásobování a výměny statků.

Beri-beri, tisíciletí stará choroba krajů, kde se obyvatelstvo živí téměř výhradně rýží (Indočína, Japonsko, Malajsko), je z nejobávanějších chorob skrytého hladu. Zrovna tak je známa růžová nemoc — pellagra — v kukuřičných oblastech (Bessarabie, Portugalsko) jistě již hodně dávno, třebaš spolehlivé zprávy o ní máme teprve z počátku 18. století. Nejznámější choroba skrytého hladu byla odedávna vázána na větší shluky lidí odkázaných na zásobování konservovanými potravinami. Byl to skorbit, kurděje, zlá choroba vojáků a mořeplavců minulých dob. Kurděje vlekly se v patách každé větší vojenské výpravy minulosti; Křižáci v Malé Asii, rakouská vojska stojící proti Turkům v jižních Uhrách, Napoleonovo vojsko v Egyptě, spojenci v krymské válce umírali po tisících na skorbit a průměrně na polovinu byly ztenčeny touto útrapnou smrtí posádky všech dlouhých plaveb, hlavně do Ameriky. Je jednou z hříček osudu, že právě tito američtí plavci přivezli s sebou plodinu tak významnou pro potření skorbutu — brambory. Také neúroda určitých plodin často mívala za následek hromadné vzplanutí kurdějí: v Rusku na př. r. 1849 z 260.000 onemocnělých podleho kurdějším 61.000 lidí. Je ještě celá řada chorob skrytého hladu, již odedávna známých: křivice, rozpad chrupu, zjev, který má tak značný sociální význam, protože je často východiskem jiných

onemocnění, vysychání rohovky, vedoucí až k oslepnutí, měknutí kostí, vesměs choroby, které snižují výkonnost, deformují tělo anebo tvoří podklad pro nákazy.

Objev vitaminů.

O příčinách chorob skrytého hladu byly dříve jen dohady. Jakási souvislost u některých z nich s potravou byla ovšem již dávno známa, byla-li tak nápadná jako vznik kurdějí po sušeném mase a pemikanu u lodníků.

Předpokládalo se však, že choroboplodná potrava je nějak zkažená: lodníci připisovali kurděje shnití masa, později jeho přesolení, stejně Čiňané se domnívali, že beriberi vzniká ze zkažené rýže. Ku podivu to trvalo hodně dlouho, než se vůbec začalo jen tušit, že choroby skrytého hladu souvisí s nedostatkem určitých čerstvých potravin a s malou pestrostí jídelního lístku, ačkoliv v některých případech souvislost byla přímo do očí, jako na př. při hromadném výskytu t. zv. vlčí mhy v Rusku v době půstu. V době šestinedělního velikonočního půstu onemocněly totiž chudší třídy, které si nemohly koupiti církvi dovolené ryby, zvláštní poruchou vidění za soumraku, t. zv. vlčí mhou, a to skoro pravidelně ve čtvrtém týdnu půstu.

Jenom jedna „epidemická“, s potravou související choroba středověku a raného novověku se ukázala později skutečnou hromadnou otravou. Byla to obávaná „hrozná a vůbec příšerná křečovitá nemoc morová“, otrava námelem, který se dostal do obilí a mouky.

Je zajímavé i se stanoviska historie lékařství, že lidová medicína vyhmatala ve tmě pověr správné léky proti chorobám skrytého hladu už dávno před tím, než byla vytušena pravá příčina těchto chorob — nedostatek určitých látek v jednotvárné potravě. Už Ebertův papyrus z r. 1500 před Kr. doporučuje vhodné játra jako lék proti vlčí mze. Citronovou šťávu radí proti kurdějím již lékaři 16. a 17. století. Ostatně už dávné ságy Eskymů a obyvatel tundry chválí proti kurdějím syrovou krev a syrová játra.

Velikým pokrokem v nazírání na choroby skrytého hladu bylo nalezení profylaktické ochrany, kterou poskytují před nimi některé potraviny. Je pochopitelné, že především mořeplavci, lodní a vojenští lékaři, kteří nejčastěji přicházeli do styku s kurdějemi, zjistili, že požívání čerstvé zeleniny nebo ovoce chrání před vypuknutím kurdějí. Vojenští lékaři nařizovali zakládati zeeleninové zahrádky pro potřebu vojáků ve stálých posádkách. V Rakousku to byl Kramer, který ve svém spise „Medicina castrensis“ to doporučil již na počátku 18. století. Lodníci zámořských plaveb dostávali před vyplutím s sebou povinnou dávku citronů. Sir J. Cook dostal velké vyznamenání od vědecké společnosti v r. 1776 za vzorné provádění ochrany před kurdějemi ve svém loďstvu. Tím byla otázka vyvarování se kurdějí prakticky rozřešena; ale trvalo to ještě hodně dlouho, než se přišlo věci zcela na kloub. Teprve výzkumy 20. století ukázaly, že naše tělo, má-li normálně prospívat, potřebuje stále jistých látek, jimž dnes říkáme doplňkové činitele, čili vitaminy, a že choroby skrytého hladu jsou vyvolány právě nedostatkem vitaminů.

Cesty k objevu vitaminů byly různé: na počátku tohoto století dělaly se pokusy s „čistou potravou“, t. j. potravou správně složenou ze základních živin, které však byly chemicky vyčištěny od domněle zbytečných příměsí. Snad to bylo ještě vyznávání velikého snu chemiků minulého století o koncentrované „výživě v pilulkách“. Výsledek: „čistá“ potrava byla záhubná pro pokusná zvířata, z čehož anglický badatel Hopkins usoudil, že obyčejné potraviny musejí obsahovati ještě nějaké pro život zvláště důležité látky, třeba v nepatrné příměsi. K podobnému objevu dospěl holandský koloniální lékař Eijkmann bystrým pozorováním slepic, které po hlazené rýži onemocněly stejně jako lidé. Pak už šly objevy jeden za druhým, a brzo nastaly pravé závody o objev a chemické prozkoumání doplňkových látek, jejichž počet stále vzrůstal. Populárním stal se loňského roku maďarský badatel Szent-Györgyi, který dostal Nobelovu cenu za objev vitaminu C a P.

Malé příčiny, velké následky.

Doplňkové činitele byli poněkud předčasně a proto ne zcela přiléhavě pokřtěni na vitaminy v r. 1911. Brzo se ukázalo, že to totiž nejsou vesměs žádné -aminy, že si nejsou vůbec navzájem chemicky příbuzné, ale název se už vzil a aspoň jeho prvá polovina je výstižná pro zdůraznění životní důležitosti těchto látek (vita = život).

Laici obvykle na otázku, co vědí o vitaminech, odpovídají, že vitaminy se označují velkými písmeny abecedy, že jsou vůbec navzájem chemicky příbuzné, ale název se už Nuže — první je skutečně pravda. Vitaminy označujeme písmenami A, B, C, D, E; to jsou vitaminy jaksi plně kvalifikované. Některé vitaminy nedošly dosud úplného obecného uznání: C, P, H. Míníme ovšem jenom vitaminy potřebné pro člověka. Tvrzení, že vitaminy jsou jen v zelenině a v ovoci, je ovšem nesprávné. Jsou také v mléce, v máse, v mase, zvláště v orgánech (játra, mozek, ledviny). Pokud se týče jejich „zdravosti“, musíme si uvědomit, že jsou zdravé, ba pro život nezbytné, jen jsou-li v potravě nejen v určitém množství, ale i v určitém vzájemném poměru. Značný nadbytek některých vitaminů by působil nepříznivě, ba přímo otravně, stejně jako jejich nedostatek. Mohli bychom se však otrávit i jinými „zdravými“ živinami, třeba solí nebo cukrem, kdybychom je snesli požití najednou v kilogramových dávkách.

Otravy vitaminy v potravě se ovšem nemusíme báti, neboť v potravinách jsou jenom ve velmi malém množství, a čisté, izolované vitaminy jsou jen v rukách lékařů. Jak záleží na určitém vzájemném poměru vitaminů, o tom se přesvědčili v Americe, kde jako ochranu před křivici podávali větší skupině dětí nadměrně velká množství rybiho tuku. Tím ovšem zvýšili u těchto dětí potřebu vitaminu C nad normální hranici a výsledek byl, že děti počínaly dostávat kurděje z nedostatku vitaminu C. Z toho případu je vidět, že se nedoporučuje léčit vitaminy „na slepo“, různými nevyváženými vitamínovými směsmi, za předpokladu, že „si tělo vybere“. Ještě jednu věc je třeba si uvědomiti, mluvíme-li o dávkách vitaminů. Požíváme-li na př. většího množství cukru nebo alkoholu, potřebujeme také zvýšeného přídělku vitaminu B₁, který není v rafinovaném cukru. Závisí tedy dávka některých vitaminů na množství vlastních živin.

Vitaminy jsou účinné ve velmi malých dávkách; některých potřebujeme 1 mg denně, jiných dokonce jen zlomek miligramu. Jejich účinek v těle je pronikavý, ohromný, naprosto neúměrný jejich malému množství — to je liší od vlastních živin, jako jsou uhlovodany, tuky, bílkoviny nebo soli a řadí je po bok jiným prudec účinkujícím látkám těla, k hormonům a enzymům, obecně řečeno k působkům*). K těmto látkám mají však i užší vztah, spolupracují s nimi ve vnitřní látkové výměně.

Vitaminy v těle určují náš vývoj a vzrůst od nejtútlejšího věku, ba už v lůně matky a po ukončení vývoje zaručují řádnou činnost tělesné, ale dokonce i duševní stránky naší osobnosti. To dělají jako celek; ale každý z nich má svou zvláštní úlohu v těle. U některých ji známe již dosti dobře: tak na př. víme, že vitamin B₁ bdí nad normální výměnou cukru zvláště v ústředním nervstvu a srdečním svalu. U jiných vitaminů zase můžeme říci už jenom přibližně, kterého orgánu se týká jeho činnost, ale neznáme přesného mechanismu působení: na př. o E vitaminu víme, že je důležitý pro činnost pohlavního ústrojí. O funkci jiných vitaminů nevíme zatím nic bližšího a nazýváme je jen podle choroby, kterou jejich nedostatek působí. Tak na př. vitamin H nazýváme antiseboroickým, protože jeho nedostatek způsobuje mazotok kožní čili seborou. Tak se původně, „podle negativu“, označovaly všechny vitaminy, pokud se o jejich úloze v normálním těle ničeho nevědělo. Dosud obvykle označujeme takto vitaminy: C — protikurdějový, D — protikřivicičný atd.

*) Působky jsou látky, které zastávají místa ředitelů a organisačních odborníků v podniku našeho těla.

Jak si máme vysvětliti, proč náš organismus nevytváří sám tyto neobyčejně důležité látky a proč ponechává zásobení těla jimi náhodnému příjmu v potravě? Příroda je úsporná; neobdařila člověka schopností vyráběti vitaminy ve vlastním těle proto, že při dostatečné potravě, je-li příjem jakostně řízen zdravým instinktem, je dostatečný přívod vitaminů úplně zaručen. Proti kolísání jejich příjmu v potravě nadala příroda člověka v náhradu aspoň schopností, strádati vitaminy v těle do zásoby na určitou dobu.

Podvýživa vitaminy.

Potřebná denní dávka vitaminů se vyznačuje určitým rozpětím. Úplný nedostatek některého vitaminu vede k těžké, zřejmé a často smrtelné chorobě (avitaminosa), mírný nedostatek vede již k méně určitým poruchám (hypovitaminosa). Tak na př. stačí požití v potravě denně jen asi 5 mg vitaminu C, abychom nedostali kurděje, při denní dávce 5—20 mg jsme sice zdánlivě úplně zdraví, ale naše odolnost proti infekčním chorobám je poněkud snížena. Teprve dávka 30—60 mg denně ba i více je dávka optimální, t. j. dávka potřebná k naprostému zdraví a k vysoké odolnosti. Není pochyby o tom, že optimální zásobení vitaminy je jednou z nejdůležitějších podmínek udržení zdraví, jakému se těší obyvatelé některých šťastných krajů, jako na př. ostrova Tristan da Cunha. Choroby z úplného nedostatku vitaminů jsou na štěstí u nás velmi vzácné, a nepředstavují u nás sociálně zdravotního nebezpečí, vyjma avitaminosu D, křivici (a i tu převládají lehčí formy). Anketa prof. Charváta ukázala, že avitaminosa u nás přibývá směrem od západu k východu, směrem klesající úrovně životní hygieny. Tak na př. kurdějí bylo napočteno:

Čechy	Morava-Slezsko	Slovensko	Podk. Rus
37	34.5	93	102

případů na 1,000.000 obyvatel.

Zato daleko hojnější jsou u nás (a v civilisovaném světě vůbec) stavy podvýživy u jedním nebo několika vitaminy současně. Tyto stavy lze dosud pro jejich diskretnost a zakuklenost těžko zachytit statisticky. Americké statistiky ukázaly, že až 60% školních dětí ve Spojených státech trpí podvýživou vitaminem A. Německá čísla udávají nejméně 20% dětí podvyživených vitaminem C. U nás zatím nemáme podobného statistického materiálu, ale stěží můžeme předpokládati, že výsledky budou u nás příznivější než v USA nebo v Německu.

Příčina rozšíření podvýživy vitaminy je v tom, že naše běžná lidová, převážně moučně-masitá potrava sice jen výjimečně po delší dobu neobsahuje některých vitaminů vůbec, ale velice často je vitaminy chudá. Zvláště ke konci zimy a v předjaří, kdy není čerstvého ovoce a čerstvé zeleniny, dosahuje množství některých vitaminů nejnižší právě snesitelné hranice. V této době nemá ovšem ani dobytek čerstvého krmiva a tak i obsah vitaminů v produktech živočišného původu (mléko, máslo) je snížen. Důležitým činitelem je při tom i technická a kuchyňská úprava potraviny, která pomáhá ničit choullostivé vitaminy B a zvláště C. Nevhodná volba potravin, řízená pouze chutí a nikoliv znalostí, která je civilizační náhražkou instinktu, je též velmi důležitým činitelem. Charakteristický stav pro podvýživu některými vitaminy je stav kostí, kůže a zubů. To jsou alespoň postřehnutelné známky, zakuklenější bývá souvislost mezi podvýživou vitaminy a výskytem některých infekčních chorob. Jsou badatelé, kteří se domnívají, že rozšíření záškrtu v určitém období souvisí s poklesem množství vitaminu C v potravě.

Podvýživa vitaminy je však důležitá nejen s hlediska obecně zdravotního. Podvýživa vitaminem D na př., i když není spojena s těžšími defekty, má velký význam pro brannost (ploché a bočité nohy, kulatá záda). Dostatek vitaminu A, zaručující normální vidění v šeru, je neobyčejně důležitý na př. pro letce, řidiče aut a roentgenology.

Vitaminy zasahují do národního hospodářství ve velkém i v malém.

Jedním z nejvýznamnějších úkolů přítomné doby je zjištění, propagace a zajištění optimální potravy, t. j. potravy, která nejen živí, ale co nejvíce pomáhá udržeti naše zdraví, jak podobně se vyjádřil Sir J. B. Orrs. Optimální potrava je velmi důležitým prostředkem profylaktické medicíny, medicíny budoucnosti, což správně vyzdvihuje memorandum o výživě, vydané zvláštní komisí při společnosti národů v Ženevě v r. 1936. Správné zásobení vitaminy je zcela základní složkou optimální potravy. Neklamme se krátkozrakým tvrzením, že dřívější generace zcela klidně žily bez znalosti vitaminů. Je to omyl. Spousty dětí zemřely zbytečně na poruchy výživy z nedostatku vitaminů a mnoho nešťastníků s tělem deformovaným křivici potkáváme ještě dnes jako smutný doklad nebezpečí této neznalosti. Právě dnes, kdy klesající populace zvyšuje cenu každého dětského života, musíme si uvědomiti, že hlavně výživa těhotných, kojících matek a dětí v první řadě musí býti bohata vitaminy, neboť matky a děti jsou proti nedostatku vitaminů nejcitlivější, a u dětí může podvýživa vitaminy nejsnáze vyvolat nenahraditelné škody.

Poznání významu vitaminů ukládá nové úkoly všem osobám a institucím, které se starají o náš žaludek. Propagace správné výživy se ostatně již utěšeně rozvíjí a nachází dobrou půdu v inteligentních a majetnějších vrstvách. Vyzdvižení důležitosti ovoce a zeleniny se skutečně odráží dnes už ve větším počtu obchodů těmito plodinami ve velkoměstě. Ovoce a zelenina jsou ovšem poměrně drahé, zvláště vzhledem ke své malé kalorické hodnotě. Ale hlavní nebezpečí podvýživy vitaminy hrozí samozřejmě právě u vrstev málo majetných, kde se konsumuje mnoho margarínu, méněcenného chleba, kávy a uzenin. Proto vůbec má-li propagace potravin bohatých vitaminy v těchto nezámožných vrstvách nějaký význam, musí doporučovati jen potraviny těmto vrstvám cenově dostupné. Levná cena je první podmínkou vitaminových potravin sociálního významu. Kromě toho jich musí býti dostatek po celý rok, nebo aspoň velkou část roku. Za třetí to musí býti potraviny, jejichž obsah vitaminu málo trpí běžnou kuchyňskou úpravou a delším uskladněním. Sem patří především zelí, dále brambory a mrkev. Mnoho může propagace vykonati k odstranění často zbytečných ztrát vitaminů při kuchyňské úpravě, což se týká vrstev zámožnějších i chudších. Určitá část vitaminu B a C přechází do vody, v níž se vaří zelenina nebo brambory, a je často s touto vodou vylita. Vysoká teplota a tlak, dlouhá doba zahřívání, opětovné ohřívání, přístup vzduchu a kovové (zvláště měď obsahující nádoby), to vše jsou činitelé hubící choullostivé vitaminy B a C. Největší ztráty na obsahu vitaminů právě u nejdůležitějších živin sociálního významu působí však technické zpracování potravin v průmyslu. Pasteurizace snižuje obsah vitaminu C v mléce až o 40%, podle druhu zařízení. Chlebová mouka je vymílána na příliš nízký stupeň, čímž je ochuzena o vitaminy skupiny B, nemluvě o současně ztrátě vápníku, důležitého v protiinfekční obraně. Uvedeme příklad:

Abychom uhradili denní potřebu vitaminu B₁ chlebem, potřebujeme asi ½ kg chleba z mouky vymleté na 82%. Při 60% vymílání museli bychom snísti denně již 1½ kg chleba. Při tom nutno podotknouti, že pšenice se vymíláním více znehodnocuje než žito. Umělé tuky, margaríny, neobsahují vitaminu A, což jest jejich jediná, ale značná sociálně zdravotní závada. Výhradné používání margarínu místo másla vede zvláště u dětí k snížení odolnosti a tudíž k zvýšení nemocnosti, jak přesvědčivě ukázal nedobrovolný pokus na celém národě v Dánsku roku 1918. Že konservováním zelenin a ovoce běžnými technickými metodami zničí se většina vitaminů, netřeba ani zvláště uváděti, zvláště jsou-li ještě produkty různě chemicky „zkrášlovány“.

Revitaminace a supervitaminace.

Povinností potravinárskeho priemyslu a zájmom sociálne zdravotného zákonodarstva by malo byť, aby tieto škody byly pokud možno zamezeny alebo iným spôsobom nahrazeny. Někde je věc celkem snadná. Aby se zmenšily ztráty při pasteurisaci mléka, stačí vyloučiti jeho styk s mědí. U mouky je třeba ze zdravotního stanoviska hájiti vyšší procento vymílání. Horší je věc u margarínu. Margarínu je potřeba chybějící vitamin A uměle dodávati. Podle zpráv Ústředního ústavu pro výzkum výživy v SSSR lze margarín uměle obohatiti vitaminem čili re-
vitalizovatí výtažky z mrkve, kopřivy, nebo jedlového jehličí. V Holandsku a ve Švédsku je již vitaminem obohacený margarín v běžné potřebě. V SSSR se připravují zeleninové konzervy uměle obohacené vitaminem C pomocí různých koncentrátů, šetrně se připravují v USA (konzervy označené „vitamin protected“).

Obohacují-li se potraviny vitaminy nad původní hodnotu, můžeme mluvit o supervitaminaci. Ozařováním mléka určitými paprsky nabývá mléko většího protikřivického účinku. V USA je tímto způsobem již ozařováno 10% mléka určeného pro děti ve 150 největších mlékárenských podnikách. Lze ozařovati za stejným účelem i jiné produkty, na př. krupici a p.

Ale také vědecky změřené zemědělství a pěstění uživatelských zvířat počíná, zatím zase v cizině, především v USA, obracet zřetel k výsledkům badání o vitamínech. Obsah některých vitamínů v živočišných produktech (v másle, v mléce) kolísá podle obsahu vitamínů v krmivu. Zvláštním šetrným způsobem sušení sena, ke kterému nabadá Agricultural Research Station, lze na př. vyrovnati sezonní pokles vitamínu A v mléce a másle. Příkrmováním dojníc v zimě kakaovými slupkami můžeme dodatí mléku vysokou protikřivickou hodnotu. Ukázalo se, že přítomnost některých prvků v půdě (důležité pro umělé hnojení) má vliv na obsah vitamínů A v rostlinách.

Předpokladem všech těchto změn v kuchyni jednotlivce i státu je porozumění — přesvědčení o jejich obecně zdravotní rentabilitě — neboť stěží se bohužel obejdou bez investic a jistého zdražení požívatín.

Vitaminy cennými léky.

Řekli jsme, že v našich krajinách, kde avitaminosy jsou vzácností, mají vitaminy význam hlavně obecně-profylaktický, jakožto významná složka potravy. Tím ale není význam vitamínů ještě vyčerpán. Obdivuhodnou prací biochemiků podařilo se v poslední době izolovati vitaminy v čisté podobě a vyrobiti některé z nich dokonce uměle v laboratoři. Ihned se započalo se zkoušením léčivého účinku čistých vitamínů u celé řady chorob nejasného původu, aby se zjistilo, není-li příčinou těchto chorob právě skrytá podvýživa vitaminy. A vskutku se ukázalo, že vitaminy mohou být nejenom cennými podpůrnými léky při celé řadě chorob, v jejichž průběhu dochází k větší potřebě vitamínů, ale že dovedou ku podivu znamenitě léčebně zasahovati i do průběhu chorob, které s nedostatkem vitamínů nemají pranic společného, jako na př. nemoci infekční nebo dokonce parazitární. Jako léčiva mají vitaminy tu výhodu, že jsou to látky tělu vlastní a že jsou i v poměrně vysokých dávkách většinou neškodné. I u „jedovatých“ vitamínů je jejich nebezpečná, toxická dávka neobyčejně vysoká proti dávce léčebné, (na př. 200krát). Jedinou nevýhodou je zatím jejich dražota.

Vitaminy módou vědeckou i laickou.

Objev vitamínů spadá přibližně do počátku tohoto století; rozkvět badání o vitamínech náleží teprve do poválečné doby. Dnes se jejich výzkumu účastní stovky badatelů po celém světě a počet vědeckých prací o vitamínech jde ročně do mnoha set. Jejich izolace, zjištění jejich chemické stavby a poznání jejich úlohy v rostlině, zvířeti a člověku jsou plody těchto výzkumů. Umělá jejich výro-

ba je značně snazší a levnější. Na př. k získání 1 kg vitamínu C bylo dříve zapotřebí asi 40.000 pomerančů, dnes k tomu stačí 2 kg určitého cukru a výroba je o 65% levnější. Výroba některých vitamínů děje se dnes již továrně. (Na př. závody Roche ve Švýcarsku.) Touto výrobou vitamínů na velko, byl dán také základ k jejich léčebnému výzkumu na širokém základě. Překotné zkoušení vitamínů u nejrůznějších chorob, někdy ne zcela kritické zprávy o úspěších a hlavně přemrštěné očekávání, jsou ovšem čas od času odmítány skeptičtějšími badateli — už v r. 1921 prošlo badání o vitamínech takovou krizí při sporu o vzniku křivice. Nicméně možno říci, že význam vitamínů jako léků stále stoupá a bude ještě stoupati.

Vitaminy staly se zkrátka vědeckou — sit venia verbo — módou a překvapivě brzy nato i módou laickou. Prohlášení vědomostí o vitamínech z vědeckého světa do širokých vrstev laiků událo se neobyčejně rychle — v souhlasu se zkracováním všech intervalů v moderní době — rychleji než v případě hormonů. Snad jenom pro svoji ohromnou účinnost jevíly se vitaminy očím laiků jako cosi nevažitélného a tudíž přímo mystického, zatím co dnes ve vědě se stávají už jenom problémem kvant. V lidu drímající víra v tajemné účinkující látky, dohořívající to plamének alchymických tradic, která se ve snaze po věčném mládí upjala k hormonům, zatusila ve vitamínech zdraví v kostce.

Ve světě laickém našly vitaminy částečně připravenou půdu obecně zvýšeným zájmem o otázky výživy, které pomáhala vyvolati estetickými ohledy („štíhlá linie“) řízená snaha po stravě chudé kaloriemi. S velikou horlivostí chytily se učení o vitamínech také vegetáři a jiné sekty učení o výživě, zvláště pojídači syrových plodin. První viděli v nich nový důkaz svého učení o výhodnosti rostlinné potravy a svou nekritičností došli často k absurdním závěrům, dávajíce na př. margarínu přednost před máslem pro jeho rostlinný původ. Pojídači syrové stravy chytily se ztrát vitamínů, vznikajících kuchyňskou přípravou potravy, zapomínajíce zase, že nestačí vitaminy požívatí, ale je nutno také je vstřebati. A tak ironii osudu zaznamenali lékaři případy skutečných avitaminos, způsobených zažívací poruchou po výhradně syrové potravě.

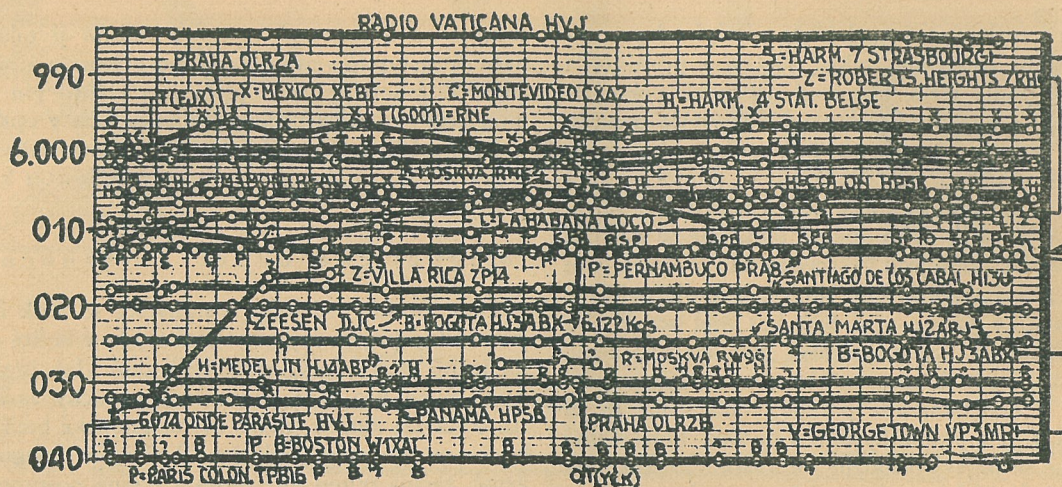
Označování různých potravin a produktů, často ovšem pochybné, jako „vitaminových“ (cukrovinek, salátů, ba i kosmetických výrobků) je neklamnou známkou populární obliby, které se vitaminy počínají těšiti. Vítaný, nepřemrštěný a plodný zájem o vitaminy jeví však zatím jen kruhy městské inteligence. Spolehlivé poučení o otázkách potravin, bohatých vitaminy, dávají rady lékařů a nyní stále hojněji i denní tisk. Úkolem tisku má být především také šířiti poznání, že vitaminy nejsou jen problémem akademickým, ale i velmi důležitou otázkou národohospodářskou a sociálně-zdravotní.

U nás je to především úvahami nad rostoucí depopulací podtržená péče o zdravé děti a pochopitelná snaha o zvýšení brannosti národa, která nám přikazuje obzvláště horlivě se starati o to, aby poznatky o vitamínech se nestaly vědou nadarmo a aby otázka národní výživy byla chápána jako součást národního zdravotnictví a nikoliv jako pouhá záležitost chuti a kapsy jednotlivců.

Kdy své radio dobře neslyšíme . . .

Zásluhy devatenáctého století

Minulé století bylo ve znamení dopravy. Abychom mohli posoudit pokrok, který se stal v této době, musíme si uvědomit, jak ubohé byly dopravní prostředky na začátku 19. století. Ale již několik desítek let po vynálezu parních strojů kladly se sta a tisíce kilometrů kolejnic, stavěla se nádraží; tak vznikla evropská železniční síť, pacifické dráhy a sibiřská magistrála. Lodní společnosti stavěly oceánské parníky jako o závod a přičinily se, aby cestování bylo rychlejší, po-

Grafické znázornění přeplněného pásma krátkých vln.

hodlnější a levnější. Stavby přístavů, vodních cest a průplavů, jako Suezský a Panamský jsou pomníky dopravního převratu i doby, tak bohaté na revoluce politické a sociální. Z toho vidíme, jak přispělo 19. století k mezinárodnímu styku pro sblížení národů. Nemohlo učinit všechno, nemohlo zabránit válkám, ale učinilo mnoho a může být se svou technickou bilancí spokojeno.

Také pro dálkové dorozumívání učinilo toto století mnoho. Položením transatlantických kabelů byl spojen starý a nový svět a umožnilo se telegrafické dorozumívání. Jen v jedné věci zůstala tato doba pozadu. Nedocílila dálkového spojení pomocí telefonu. Vynález Grahama Bella musil počkat až do roku 1915; teprve pomocí šesti zesilovačů bylo uskutečněno telefonické spojení mezi Novým Yorkem a San Franciskem. Také překlenutí vzdáleností na souši a na moři pomocí bezdrátových telegrafů a telefonů patří již do éry 20. století.

Doprava, ve které minulé století tak vyniklo, byla věcí čistě fyzickou a dopravní prostředky hmotné. Je přirozené, že toto století, které tak vynikalo v mechanismu, nemohlo se odpoutat od vedení kabelů a kolejnic.

Co v devatenáctém století nebylo

Radiový přenos řeči a hudby je funkcí éteru, komunikačního prostředku par excellence. I radio podléhá samozřejmě přírodním zákonům. Rozhlas je demokratická soustava: všichni, kdo chtějí, mohou brát na něm účast, a čím více se jich účastní, tím více zbude pro ty ostatní. Není zapotřebí, aby na každého nového abonenta bylo pamatováno zvláštní svítkou, jako v telefonní centrále, nebo novou přípojkou, jako při rozvodu elektriny. Každý účastník opatří si prostě přijímač, postaví si antenu a nehledě na to, kde se právě nalézá a bez ohledu na ostatní, může se účastnit rozhlasu a dálkového přijímání. Radio používá éteru, jenž spojuje světy a jehož pomocí získali již staří astronomové zprávy o chemickém složení vzdálených hvězd. Vysílání světla je tudíž pravěkou formou rozhlasu a oko původním a nejstarším jeho přijímačem.

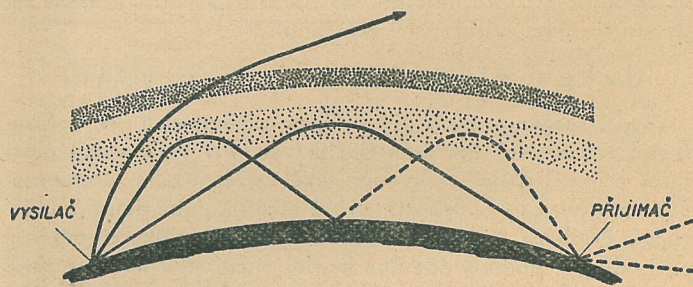
Používání éteru pro radiovou komunikaci je proto výsadou, která zavazuje. To by si měli uvědomit všichni, kteří mají možnost uplatnit se při této službě. Metody pro dorozumívání v našem století jsou mnohem demokratičtější, než vymoženosti století minulého — kabelové telegramy a telefonické stanice, které byly spíše výsadou jednotlivců. Je však zapotřebí, aby všichni, kteří se rozhlasu účastní, poznali význam tohoto dorozumívacího prostředku, aby se obeznámili s jeho povahou a zákonitostí šíření vln, aby se vyzbrojili určitou dávkou trpělivosti a nevypínali přijímače roztrpčení,

byl-li příjem náhodou nedokonalý. Musíme si uvědomit, jak se radiový dálkový příjem uskuteční. Pro dálkový příjem vyhovují svými vlastnostmi nejlépe krátké vlny 14—50 m.

Cesta atmosférou

Musíme si představit, že ve vyšší atmosféře se nalézají elektrisované vrstvy, od nichž se krátké vlny odrážejí zpět k zemi a bez nichž by dálkový příjem, případně vysílání na velké vzdálenosti nebylo možné. Mezi vlhkou zemí (nebo mořem) a elektrisovanými vrstvami šíří se krátké vlny jako mezi podlahou a stropem a tím dosáhnou svého rekordního výkonu. Elektrisovanou, vlastně ionisovanou vrstvou jsou také krátké vlny zadrženy, jinak by unikaly do prostoru a ztrácely se v neurčitých končinách planetárního prostoru.

Na povrchu zeměkoule, až do výše 7—9 km, je atmosféra více méně homogenní. Tlak a hustota postupně klesá při dosažení větších výšek a teplota klesá přibližně o 1 stupeň při každém dalším kilometru. Vítr a vzdušné proudy způsobují, že plynová směs, ze které je vzduch sestaven, zůstává stejná a že se také charakter této směsi v celé oblasti valně

Pravděpodobná cesta krátkých vln éterem.

nemění. Nazýváme tuto oblast troposférou; nejvyšší výška, kde se mohou ještě utvořit oblaka, je hranicí této oblasti. Stoupáme-li ještě výš, dostaneme se do t. zv. stratosféry, kde je vzduch klidný a má proto tendenci rozdělit se na plyny podle jejich hustoty a váhy. A právě tyto vlastnosti činí stratosféru tak způsobitou pro přenos krátkých vln.

Až sto kilometrů nad zemí máme tedy spodní vrstvu, sestavenou z kyslíku a dusíku, a horní, mnohem vyšší, arčit velmi řídkou, složenou z vodíku. Každý z těchto plynů je přirozeně sestaven z molekul a atomů. Atom každé hmoty, tedy také plynu, má svou charakteristickou skladbu. Každý z nich však má pozitivní jádro a kolem toho kroužící negativní elektrony. Ultrafialové paprsky, jichž zhoubný biologický vliv dostatečně známe na vysokých horách (způsobí

na příklad na kůži spáleniny a puchýře), odštěpí od pozitivního jádra negativní elektrony, takže zůstanou pozitivní a negativní zbytky (podle toho, zda mají nadbytek nebo nedostatek elektronů) a negativní elektrony. Při tomto procesu jsou ultrafialové paprsky postupně pohlcovány. Již proto není tento proces, nebo jak se také nazývá „ionisace atmosféry“, všude stejný. Je silnější právě tam, kde intenzita ultrafialových paprsků je větší, nebo opětně tam, kde se nachází největší počet molekul, které jsou vystaveny této ionisaci. Tím se vysvětluje, že ultrafialové světlo, slunce, ionisuje nejdříve lehčí molekuly vodíku již ve výši 800 km nad zemí; tato ionisace dostoupí maxima ve vzdálenosti 500 km nad zemí, pak opětně klesá. Blíže k zemi můžeme však zjistit ještě jedno maximum a sice tam, kde plynový obal země je již mnohem hutnější, t. j. v pásmu kyslíku a dusíku. Toto druhé maximum ionisace se objeví přibližně ve výšce 125 km. Pak opětně klesá až asi do 90 km nad zemským povrchem, kde je již ionisace nepatrná. Maximum ionisace této druhé vrstvy nedostoupí však nikdy výše ionisace vrstvy horní (ve výši 500 km), která je 5 až 10krát tak intenzivní.

Ionisace nepřibývá však při konstantním zařazení slunce do nekonečna a brzdí ji jiný proces. Ionty mají snahu spojit se s odštěpenými zbytky. Brzy se však vytvoří rovnováha tím, že je ve stejném okamžiku vytvořeno jen tolik iontů, kolik jich ubude znovutvořením atomů, resp. molekul. Po západu slunce, když vyzářování ultrafialových paprsků přestane, spojují se kladné a záporné náboje a počet volných iontů stále klesá. Z večera je tato rychlost znovutvoření atomů větší a k ránu ubývá. Ale také ve všech vrstvách není tento postup stejný. Nejvíce klesá ionisace tam, kde je nejvíce iontů koncentrovaných, t. j. ve vrstvě maxima. Heavisidova vrstva proto rázem nemizí, nýbrž její ionisace stále klesá. Ve větších výškách, kde hustota plynů je velmi malá, pokračuje také neutralisace atomu povolněji. S úhlem dopadu ultrafialových paprsků klesá samozřejmě také ionisace. V létě je silnější a neklesá také v krátkých nocích na tak nízkou hodnotu jako v zimě.

Většina vysílaných frekvenčních paprsků narazí pod větším nebo menším úhlem na Heavisidovu vrstvu, pronikne jí, až dosáhne kritické intenzity ionisační a je buď vyzářena do prostoru, nebo odražena k zeměkouli.

Jakou vlnu voliti pro vysílání

Najít správnou vlnu pro určitou vzdálenost a pro určitou denní relaci není tak jednoduchá věc. Při větší vzdálenosti musí být přirozeně frekvence také vyšší. Volba vlny nezáleží však jen na vzdálenosti, nýbrž také na době denní a době roční. Nejlepší frekvence krátkovlnné komunikace mění se od hodiny k hodině, ode dne ke dni, mění se v létě a v zimě a dokonce rok od roku. Závisí to od změn v ionisované vrstvě. Není lhostejné, je-li směr vysílání východozápadní nebo severojižní. Z těchto důvodů používá krátkovlnná vysílací stanice dvou až tří i více vln. Vlnu o zvláště vysoké frekvenci (tedy kratší) pro denní službu a o nižší frekvenci (delší vlnu) pro noční a mimo to prostřední vlnu, t. zv. frekvenci přechodní.

Zkušenosti během několika let ukázaly, že transatlantická komunikace poskytuje nejlepší příjem ve dne při asi 20.000 kilocyklů (15 m) a v noci při 10.000 kilocyklů (30 m). Frekvence o 15.000 kilocyklů (20 m) bylo použito pro přechodní dobu. Pro zimní noci používá se však ještě delší vlny — asi 40 m.

Uvedené příklady jsou jen přibližné a neberou zřetel na vlnová pásma, která jsou určitým krátkovlnným stanicím přidělena. Vlny o frekvenci více než 40.000 kilocyklů mají podobné vlastnosti jako vlny světelné. Nejsou zpravidla od-

raženy od ionisované vrstvy a nejsou jí také pohlcovány, nýbrž prostupují vrstvy téměř bez odporu a ztrácejí se v prostoru. Z tohoto důvodu je možno těchto vln použití pouze tam, kde vysílací a přijímací stanice jsou v optickém dosahu. což při zakřivení zeměkoule neznamená velkou vzdálenost. Vlny tohoto druhu jsou proto pro dálkovou komunikaci nepotřebné.

Magnetické bouře a sluneční skvrny

Přes všechny výpočty a statistiky se však často nepodaří pravidelný příjem zajistit. Stává se, že v určité době je příjem na jedné vlně dobrý, za několik dnů však prakticky nemožný. Důvod pro tyto mimořádné poruchy radiového příjmu na krátkých vlnách jsou t. zv. magnetické bouře. Magnetická bouře se vyznačuje náhlým kolísáním magnetického pole země, začíná plnou intenzitou a slábne postupně 3 až 4 dny. Tyto bouře se dostávají více méně pravidelně v přestávkách 27denních, které přesně souhlasí s dobou otáček slunečních. Taková magnetická bouře znemožní úplně příjem po několik dní a zeslabuje sílu příjmu ještě po několik dní dalších. Je přímo neuvěřitelné, že paprsek slunce, který je od země 150 milionů kilometrů vzdálený a který potřebuje skoro 8 minut, než dopadne na zemi, může na radiový příjem vykonat takový vliv. K těmto nepravidlostem v příjmu, způsobeným magnetickými bouřkami, přispívá ještě fakt, že existuje spojitost mezi intenzitou příjmu a mezi slunečními skvrnami. Je pravděpodobné, že kolísání magnetického pole a síla příjmu je v souvislosti s magnetickými bouřkami a slunečními skvrnami, nebo že sluneční skvrny, magnetické bouře a radiový příjem společně podléhají zákonům přírodním, dosud neznámým. Je to proto problém vděčný pro hvězdáře, meteorology a radiové odborníky. Blížíme se právě maximu slunečních skvrn a tu nejsou, jak statistika minulých dob nasvědčuje, malá i velká překvapení vyloučena.

Tlačení ve vzduchu

Všechny poruchy nejsou však způsobeny slunečními skvrnami, ani elektrickými výboji atmosféry, jak je každému amatérovi známo. Je také rušení místní, obzvláště ve velkých aglomeracích a zasahuje nemile do dálkové komunikace. Největší škůdce dálkového příjmu je vzájemné rušení vysílacích stanic a přeplnění přidělených pásem vysílacích. Pásma, která jsou krátkovlnným stanicím přidělena, dovolují 80—90 stanicím možnost nerušeného provozu. Ve skutečnosti však vysílá na těchto pásmech 129 stanic a téměř stejný počet mimo tato pásma. Kromě toho stoupá ještě stále počet stanic. V této době je asi přibližně třikrát tolik vysílacích stanic v provozu, než by mohlo být umístěno v přidělených pásmech. Světová konference v Kahýře má proto málo záviděníhodný úkol, zavést pořádek do tohoto chaosu. Aby mohla býti sjednána náprava, musí býti mezi státními správami nejdříve sjednána dohoda a tato dohoda také dodržena.

Technické možnosti radiové komunikace jsou ohromné, mnohem větší než všechno, co minulé století pro sblížení národů uskutečnilo, mnohem větší, než se dnes odvažujeme domýšlet. Ale zrovna tak, jako pokrok v dopravnictví v minulém století nesloužil jen sblížení národů, nýbrž také vražedným válkám, je možné, že i této vymoženosti bude použito nejen pro dorozumění, ale také k nepřátelské propagandě i iredentě.

Je proto stále jedno nebezpečí, které může mařit všechny tyto ušlechtilé snahy pro sblížení, a to je nesnášenlivost národů.

E. S.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Viktor Dyk:

SNĚH

Na větvích sněh se leskne
a sněh se bělá z cest.
Jak teskné,
jak teskné srdce jest!

Jdeš do velkého ticha,
krok měkce tlumí sněh
a nikdo nezavdýchá
a neuslyšíš smích.

A v slavně ticho přišed,
dvojnásob cítíš mráz.
Chtělo by se ti slyšet
nevýstavitý hlas:

— Ze k smutku, který tížil,
nebylo příčiny,
ty že jsi neublížil,
ty že jsi bez viny.

Že slunce nezapadá,
že hřeje jeho svit,
že ještě možno doufat,
že ještě možno žít —

Na větvích sněh se leskne,
a sněh se leskne z cest.
Jak teskné,
jak teskné srdce jest!

A jak tu hledáš maně
utichlé po pláni,
s cinkotem cestou saně
do dalek uhání.

Koho ty saně nesou
tom širém po poli?
Ruče se chladem třesou.
Proč srdce zabolí?

Těch zvuků svěží radost
proč raní bezmála?
Jako by tvoje mladost
před tebou prchala.

Na větvích sněh se leskne,
a sněh se bělá z cest.
Jak teskné,
jak teskné srdce jest!

Z 1. sešitu Spisů Viktora Dyka,
které právě začínají vycházeti.

O KNIHÁCH

SOFIJSKÉ „SLOVO“ O PRVNÍ PARTĚ

Jméno československého spisovatele Dr. Karla Čapka je jedním z těch, které dnes zná a vyslovuje s úctou skoro celý vzdělaný svět. A možno říci, že tento umělec-básník, dramatik, romanopisec, essayista a současně výtečný žurnalista, si zaslouží svou proslulost, která nikterak není dílem pouhé náhody nebo křiklavé propagační dovednosti. Zaslouží si ji nevšedností, poutavou svěžestí a okouzující duchaplností námětů i díkce, i vnitřní solidností svého díla. Ale zaslouží si ji ještě i něčím jiným. Má dar nad jiné vzácný v dnešní době, a to, mluvit s velkolepou prostotou a přesvědčující jasností o věcech, o kterých právě dnešní člověk potřebuje slyšet, nemá-li se mu svěť i život proměnit v mrazivý a děsivý labyrint úzkosti a hrůzy. Ze všeho tíživého kvasu a víru událostí, prožitků a nazírání, dovede Čapek s podivuhodným pudem objevovat všechno to teplé a důvěrně blízké, čím si uvědomuje člověk svou hřejivou a radostnou spojitost

Kultura a krise

Není žádná krise. Nikdy nebývá krise. V letech 1800—25 je Chateaubriand a první romantická díla. Za sto let se možná bude říkat o období 1900—30: „Tolik krásných uměleckých děl!“ Dnešní doba, i když snad se zdá pochmurná, má svou velikost a krásu.

André Maurois

se životem, se zemí i s ostatními lidmi. Dovede vidět nejen věci, život, ale i člověka, tak jak jsou, totiž v jejich hlubší a proto lepší podstatě.

Čapek je dnes prostě jedním z velikých básníků životního optimismu, velkým vyznavačem víry v člověka jako takového a toto jeho tvůrčí poselství životního kladu a jistoty je tím cennější, že sám v sobě tuto víru musil vybojovat.

Není možno mluvit zde o tom, jak se to dalo v různých vývojových údobích jeho díla. Tolik však je jisto, že údobí poslední, rozhodně nejhlubší, je plno této nezkalené a ničím neotřesitelné víry. A jestliže nádherná transkripce Čapkových „Hovorů s T. G. Marykem“ čekala na svůj čistě čapkovský tvůrčí protějšek, dostalo se jí ho nejnovějším Čapkovým románem „První parta“.

Tato kniha je nesporně současným vrcholem Čapkovy díla. Vrcholem básnický, psychologický, stavební, a co víc, i lidský. Je to kniha dokonalého životního kladu, který zde vydechuje z každé řádky, z každého slova, a ni z čeho byt hlásán. Všechno to světlo, ta láska, ten obdiv k člověku přístí zde ze skryté hlubiny, z onoho zdroje životních sil, k němuž se zde podařilo básníkovi sestoupit.

Námětem „První party“ je výsek ze života havířů. Ona celkem „všední“ událost, kdy se stane neštěstí na dole a horníci spěchají zachránit své kamarády. Prostě, bez pathosu, toliko z jakéhosi pudového vědomí lidské solidarity vyrůstají zde city a činy, jimiž se lidé mění pojednou v hrdiny, aniž by si toho byli zvláště vědomi. Neboť to, co dělají, dělají stejně prostě a přirozeně jako když dýchají. Vystupují náhle jen více ze sebe, otevrou více své srdce, vydají více síly. Stanou se více sebou. Ale to je právě to: stanou se více sebou, stanou se více lidmi. Může být něco krásnějšího nad takovýto pohled na člověka a na všechny ty v něm skryté, náhle uvolněné dobré síly, jejichž souhrn je svědeckým o tom, že, jak praví Písmo, „Bůh stvořil člověka k obrazu svému“?

Mnozí se však budou ptát, jaká že jest tato kniha po stránce ryze

umělecké. Jaká jest její metoda a jaký směr, který představuje. Nuže — všechno to, o čem zde Čapek vypravuje, všechna ta objektivná práce, v prostředí, lidech, jejich slabostkách i síle, vše to je tu představeno „tak, jak to jest“, bez nejmenšího pathosu i bez nejmenší tendence. Čapek zde nedělá nic než že se dívá a pro to co vidí, hledá nejpřesnější výraz. Tedy realismus? Chcete-li, tedy realismus, ale takový, který je posvěcen pochopením všeho, co jest skryto pod příliš zjevným děním a co jediné tvoří smysl všeho, co se děje.

Tato schopnost vidět takto velce a hluboce pod povrch dění a věci současné s jejich povrchem je dána nejlepšími a největšími díly uměleckými. Je dána dílům, která mají být něčím více než pouhým „uměleckým projevem“, dílům, jejichž nejhlubším smyslem je být i svědeckými.

Také Čapek tímto dílem vydává svědecký. Svědecký hluboké pravdy o člověku jako o bytosti zasluhující stále a stále víry a úcty. O člověku, jako o bytosti, kterou snad leckteré dočasné ideje mohou ponižovat, jí opovrhovat, ale která přesto neztratila a neztrácí ničeho na své vznešenosti, na své kráse a na svém poslání. Věru, je-li v moderní světové literatuře dílo, které zasluhuje cenu Nobelovu, je to tato kniha. Neboť co může přispívat k udržení míru, k vzájemné úctě a lásce mezi národy než dílo, které tak přesvědčivě učí znát člověka a které tak přesvědčivě nám všem říká: Ejhle, takový je člověk, když může být dobrý, když může být pravým hrdinou, ne takovým, který ničí a zabíjí, ale který zachraňuje.

Bedřich Bělohávek.

Karel Stloukal:

O SMYSLU ČSL. DĚJIN*

Dnešní situace nás naléhavě nutí srovnati se smyslem našich dějin i účasť žitvu německého, směřiti jeho tradici v zemích československých s naší tradicí národní. Také pro tento postulat mravní a spravedlivostní najdeme v minulosti oporu v dokladech o harmonickém soužití většiny s menšinou, zejména v poslední době plně samostatnosti českého státu, kdy Češi a Němci šli svorně za týmiž ideály, i v boji proti Habsburkům. Duch země vykonává zde přirozené dílo, vytvářeje jednotné vlastenecké Čechů i Němců, spojených pátou i krví, mravem i životními ideály mnohonásobně navzájem, přes rozdílnost řeči. Tento duch vlastenecké tradice německé byl opuštěn teprve v polovině 19. století, ale genius země a jejich tradic ideových vykonává dosud svůj vliv i na Němce měrou větší než tušíme sami a než jsou si dnes vědomi naši němečtí spolupobčané. Jsme dědici tradic sv. Václava i Husa, Komenského i Balbína, Paluckého i Bolzana, Kollára i Štúra, Havlíčka i Ufa Horna. Hledati smysl národních dějin znamená také směřovati rozdílné tradice minulosti, budovati syntesu minulosti se stanoviska přítomnosti. Neboť ve všem, co tvořila a čím žila minulost je kus smyslu dějinného, který vyznačuje do života přítomnosti a nutí se s minulostí vyrovnati. Spravedlnost k menšinám jinonárodním, snášlivost k přesvědčení národním, náboženskému i sociálnímu jest jedním z nejkrásnějších odkazů ducha svobody, předchozími generacemi nám zanechaných.

* Z nového čísla revue „Věda a život“.

Při zácpě

vezmi Darmol, který účinkuje spolehlivě a bez obtíží. I při sebedějším užívání působí bez návyku. Žádné vaření čaje neb polykání pilulek, žádné hořké sole. Chutné jako čokoláda je projímadlo

DARMOL

PSACÍ STROJ S KULIČKOVÝMI LOŽISKY

LC Smith - SVĚTOVÝ ÚSPĚCH

GIBIAN A SPOL., PRAHA II., ŠTĚPÁNSKÁ 32

VĚDA A ŽIVOT Č. 6. Nové číslo časopisu „Věda a život“ přináší v úvodníku dokončení velké závažné stati K. Stloukala „O smyslu našich dějin“, která zajímavě i nabádavě ukazuje na vůdčí ideje naší minulosti i přítomnosti. Ze stati odborně vědeckých jmenujme stat' T. Vacka o živých zdrojích elektřiny, připomínající bezděčně loňské jubileum Galvaniho, vysoce zajímavý článek R. Součka O zjevech okultních a poutavý historicky založený výklad o hygieně jako základu kultury, který v znamenitě populárně založeném feuilletonu podal B. Bouček. Vedle četných poznámek a zpráv, z nichž je zvláště zajímavý výklad o tom jak se cestovalo za starých časů, přináší číslo z pera V. Sobotky článek, odhalující některé taje metod a pomůcek moderní kriminalistiky. Jednotlivé stati jsou bohatě ilustrovány, což zajímavost čísla jen zvyšuje. Cena čísla je 6 Kč.

KRITICKÝ MĚSÍČNÍK. Druhé číslo Kritického měsíčníku, zahájené „jubilejní úvahou“ Boh. Mathesia, přináší řadu kritických posudků o Nezvalově surrealistické poesii, o nových sbírkách básnických, Hrubínové, anonymního Roberta Davida, Jana Zahradníčka a Jar. Seiferta, z pera V. Černého a Boh. Polana. Mimo to čteme zde informativní stat' Karla Ružiczky o moderních francouzských románcích i jejich tvorbě a několik znamenitých překladů z moderních španělských básníků, Rubén Dária, Machada, García Lorcy, Unamuna, Guilléna Valle-Inclana atd. Číslo je doplněno řadou aktuálních kritických i polemických poznámek.

PRESIDENTA OSVOBODITELE T. G. MASARYKA plastický portrét od Vincence Makovského vyvychází v těchto dnech nákladem Topičova salonu v terakotové reprodukci. Známý velký portrét byl pečlivě reprodukován galvanoplastikou na výšku 42 cm vhodnou pro školu a dům. Makovského busta je dovršení portrétů presidentových, je to prezident, jak jsme ho znali. Známa hlava vyrůstá z úzké štíhlé kostky v charakteristickém nachýlení, které napovídá i sklon nezobrazeného těla. — Umělecké dílo Makovského bude konečně v ušlechtilém materiálu a formě přístupno všemu obecnstvu. VP

VÝSTAVA MALÍŘE OD PIKY. Topičův salon chystá pro konec února zajímavou výstavu malíře, který se k umění dostal nikoli cestou školy, ale velkým nadáním a úžasnou pílí. Je to Václav Němeček, učitel ve výslužbě, malíř samouk. Učil se kreslení ve školách jako jiní, celý život ilustroval své výklady dětem křídou na tabuli; po letech sahá po vodových barvách a konečně, ve svých 45 letech, po olejových barvách. Tvoří dlouhá léta, nikomu se však nesvrhuje, tvoří jen pro sebe. Maluje květiny, krajiny, figurální komposice, okolí Prahy, moře. Je to barevně i technicky jiná malba, než jaké jsme uvykli, je v ní něco přírodního, elementárního, pudového. — Václav Němeček byl objeven ve svých 55 letech. Nová výstava ukáže v sedmdesáti obrazech, jak pokročil a vyzrál. VP

FRANCOUZSKÁ UMĚLECKÁ REVUE o československé práci. ART ET DÉCORATION referuje ve svém únorovém čísle velmi pochvalně o novém jídelním příboru Bohumila Južnice, který vyšel nákladem Topičova salonu. Chválí formu příboru, materiál — československou ocel Poldiny hutě — a dokonalou výrobu slovenské továrny SANDRIK z Dolných Hámrtů. Článek doprovází názorná fotografie. VP

NOVÉ DIVADLO

ve čtvrtek 24. února

50x

Jiřina Karasová: „Tichá neděle.“ Ze sbírky „Tichá neděle“ promlouvá člověk, opojený životem i jeho někdy zahořklou krásou. Vydal L. Mazáč. Cena Kč 12.—

E. Q. Kolbenheyer: Amor Dei. Přeložil Miloš Jirko. Tato monumentální freska z nizozemské kulturní a politické historie líčí Holandsko z druhé poloviny sedmáctého století okolo Rembrandta a Spinozy. Ale hrdinou tohoto mohutného eposu je především celá

doba a její kulturní ovzduší, její duch, její hledání Boha. Vyšlo v Topičových Bílých knihách.

PŘEDČASNĚ STÁRNUTÍ má často málo povšimnutou příčinu,

vznikání zácpy. Upravte své zažívání DARMOLEM, který možno podle libosti dávkovati a který vám ulehčí a vás omladí, aniž by působil prudce nebo návykem. — DARMOL obdržíte ve všech lékárnách.

nové knihy

politické
hospodářské
sociologické
vědy právní
a státní

BRIŠKA R., Problém re-agrarizacie. 25×17 cm, 200 str. Kč 35.—
KARVAŠ J. A., Problematika času v hospodářské teorii. 25×17 cm, 69 str. Kč 18.—
KUBEŠA J., Bilanční zisk. 21.5×15.5 cm, 137 str. Kč 30.—
MATOUSEK M., Zdeněk Nejedlý, nástin života a práce k šedesátinám. 17.5×10.5 cm, 182 str. Kč 10.—
SYNEK E., Svět jaký je. Události politické, hospodářské a sociální. 21.5×13.5 cm, 464 str. Brož. Kč 40.— Váz. Kč 50.—

Slovenský rozehod s Maďarmi roku 1918. Výklad o jednaniach dra M. Hodžu ako čl. plnomocníka s Karolyiho vládou 1918. 24.5×16.5 cm, 206 str. Kč 30.—

Ze čtyř desetiletí. Vybrané stati Zd. Nejedlého. 17.5×10.5 cm, 188 str. Kč 10.—

SABATIER Auguste, Esquisse d'une philosophie de la religion. D'après la psychologie et l'histoire 23×14 cm, 419 str. Kč 46.—

RISSON-MOUSSET, Histoire générale de 987 à nos jours. 21×13.5 cm, 419 str. Kč 29.90

ROBERT Stephen H., The house that Hitler built. 22×14 cm, 380 str. Kč 97.50

STAMP Josiah Sir, The National Capital and other statistical studies. 22×14 cm, 307 str. Kč 81.90

ESSAD - BEY: Flüssiges Gold. Der Kampf um die Öquellen. 17×12 cm, 460 str. Kč 54.60

JESSEN Jens Dr., Grundlagen der Volkswirtschaftspolitik. 21.5×13.5 cm, 147 str. Brož. Kč 35.— Váz. Kč 45.—

F. Topič, knihkupectví Praha I, Národní tr.

Dodá také

Fr. Borový, akademické knihkupectvo, Bratislava, Dunajská 21

Plastický portrét presidenta Osvoboditele od V. Makovského

Zmenšené vydání pro školu a dům, provedené v terakotě. Výška 42 cm. Subskripční cena do 1. června Kč 150.—, sobalem a dopravou Kč 170.—

Presidentova hlava vyrůstá ze štíhlé kostky 13×8. Busta, která dovršuje řadu portrétů, na nichž pracovali nejlepší sochaři generace, Mařatka, Meštrovič, Gutfreund a Štursa.

Lze objednat i na měsíční splátky po Kč 20.- až 50.- Busta bude expedována po zaplacení poslední splátky Objednávky vyřídíme postupně v pořadí, jak došly

TOPIČOVU SALONU PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 11

Subscribuji V. Makovského plastický portrét presidenta Osvoboditele

velikost 42 cm v pálené hlině za Kč 150.—,
velikost 42 cm v bronzu za Kč 1.600.—,
velikost 60 cm v pálené hlině za Kč 600.—.

Souhlasím s tím, aby expedice byla provedena v pořadí mé objednávky, nejpозději do 6 týdnů.

Zaplátím

Jméno	
Zaměstnání	
Adresa	